

Верховний
Суд

ОГЛЯД
судової практики
Касаційного кримінального
суду у складі Верховного Суду
(актуальна практика)

Рішення, внесені до ЄДРСР
за червень 2025 року

ЗМІСТ

РОЗДІЛ І. КРИМІНАЛЬНІ ПРОВАДЖЕННЯ, ПЕРЕДАНІ НА РОЗГЛЯД ОБ'ЄДНАНОЇ ПАЛАТИ КАСАЦІЙНОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ У СКЛАДІ ВЕРХОВНОГО СУДУ	6
РОЗДІЛ ІІ. ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ.....	7
І. ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ ЗАГАЛЬНОЇ ЧАСТИНИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ	7
1. Звільнення від кримінальної відповідальності	7
1.1. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності (ст. 49 КК)	7
2. Покарання та його види	9
2.1. Позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю (ст. 55 КК)	9
3. Звільнення від покарання та його відбування	10
3.1. Звільнення від відбування покарання з випробуванням (ст. 75 КК)	10
3.2. Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання для проходження військової служби (ст. 81-1 КК)	11
ІІ. ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ ОСОБЛИВОЇ ЧАСТИНИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ	12
4. Кримінальні правопорушення проти основ національної безпеки України.....	12
4.1. Колабораційна діяльність (ст. 111-1 КК).....	12
5. Кримінальні правопорушення проти громадського порядку та моральності .	13
5.1. Хуліганство (ст. 296 КК)	13
5.2. Ввезення, виготовлення, збут і розповсюдження порнографічних предметів (ст. 301 КК)	15
6. Кримінальні правопорушення у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші кримінальні правопорушення проти здоров'я населення.....	16
6.1. Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (ст. 307 КК).....	16
7. Кримінальні правопорушення проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян та кримінальні правопорушення проти журналістів	18
7.1. Підроблення документів, печаток, штампів та бланків, збут чи використання підроблених документів, печаток, штампів (ст. 358 КК).....	18
РОЗДІЛ ІІІ. ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ.....	19

I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ	19
1. Засади кримінального провадження	19
1.1. Безпосередність дослідження показань, речей і документів (ст. 23 КПК)	19
2. Суд, сторони та інші учасники кримінального провадження	21
2.1. Призначення та заміна прокурора (ст. 37 КПК)	21
3. Докази і доказування	22
3.1. Докази (ст. 84 КПК)	22
3.2. Висновок експерта (ст. 101 КПК)	23
4. Відшкодування (компенсація) шкоди у кримінальному провадженні, цивільний позов, виплата винагороди викривачу	24
4.1. Відшкодування (компенсація) шкоди потерпілому (ст. 127 КПК)	24
4.1. Вирішення цивільного позову в кримінальному провадженні (ст. 129 КПК)	25
II. ЗАХОДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ	28
5. Тимчасовий доступ до речей і документів	28
5.1. Загальні положення тимчасового доступу до речей і документів (ст. 159 КПК)	28
6. Запобіжні заходи, затримання особи	30
6.1. Затримання уповноваженою службовою особою (ст. 208 КПК)	30
III. ДОСУДОВЕ РОЗСЛІДУВАННЯ	31
7. Слідчі (розшукові) дії	31
7.1. Обшук (ст. 234 КПК)	31
7.2. Порядок залучення експерта (ст. 243 КПК)	32
7.3. Отримання зразків для експертизи (ст. 245 КПК)	35
7.4. Зняття показань технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото-, кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото-, кінозйомки, відеозапису (ст. 245-1 КПК)	36
8. Закінчення досудового розслідування. Продовження строку досудового розслідування	37
8.1. Закриття кримінального провадження та провадження щодо юридичної особи (ст. 284 КПК)	37
8.2. Відкриття матеріалів іншій стороні (ст. 290 КПК)	40
9. Оскарження рішень, дій чи бездіяльності під час досудового розслідування	41
9.1. Ухвали слідчого судді, які можуть бути оскаржені під час досудового розслідування (ст. 309 КПК)	41
IV. ОСОБЛИВІ ПОРЯДКИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ	42
10. Кримінальне провадження на підставі угод	42
10.1. Вирок на підставі угоди (ст. 475 КПК)	42

11. Кримінальне провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру	43
11.1. Підстави для здійснення кримінального провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру (ст. 503 КПК).....	43

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ

ВС	Верховний Суд
ДТП	дорожньо-транспортна пригода
ЗСУ	Збройні сили України
Закон	Закон України
КК	Кримінальний кодекс України
ККС	Касаційний кримінальний суд у складі Верховного Суду
КПК	Кримінальний процесуальний кодекс України
МВС	Міністерство внутрішніх справ України
КМУ	Кабінет Міністрів України
НДЕКЦ	науково-дослідний експертно-криміналістичний центр Міністерства внутрішніх справ України
НСРД	негласні слідчі (розшукові) дії
ОП ККС ВС	об'єднана палата Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду
ПДР	Правила дорожнього руху України
ТОВ	товариство з обмеженою відповідальністю
ТЦК	територіальний центр комплектування та соціальної підтримки
ЦК	Цивільний кодекс України
ЦПК	Цивільний процесуальний кодекс України

РОЗДІЛ І. КРИМІНАЛЬНІ ПРОВАДЖЕННЯ, ПЕРЕДАНІ на РОЗГЛЯД ОБ'ЄДНАНОЇ ПАЛАТИ КАСАЦІЙНОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ у СКЛАДІ ВЕРХОВНОГО СУДУ

1.1. Про дію положень п. 3 ч. 1 ст. 477 КПК у часі та закриття кримінального провадження у формі приватного обвинувачення у зв'язку з відмовою потерпілого від обвинувачення у справі, яку було розпочато за вказаною процедурою до набуття чинності Законом № 2227-VIII (кримінальне провадження передано на розгляд об'єднаної палати)

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій закрили кримінальне провадження щодо обвинуваченого за частинами 3–5 ст. 191 КК у зв'язку з відмовою представника потерпілого від обвинувачення.

У касаційній скарзі прокурор стверджує, що суд першої інстанції помилково послався на ч. 6 ст. 340 КПК як на підставу для закриття кримінального провадження у зв'язку з неприбуттям потерпілого в судові засідання, що прирівнюється до його відмови від обвинувачення в кримінальному провадженні приватного обвинувачення, оскільки вказана процесуальна норма діє лише тоді, коли їй передують обставини, передбачені частинами 2, 3 ст. 340 КПК, а саме тільки після відмови прокурора від підтримання державного обвинувачення.

Позиція ККС: кримінальне провадження передано на розгляд ОП ККС ВС.

Підстава передачі кримінального провадження на розгляд ОП ККС ВС: необхідність відступити від висновків, викладених в постановках Третньої судової палати ККС ВС від 21.08.2019 у справі № 149/3394/18, від 16.09.2019 у справі № 127/331/18, від 07.10.2019 у справі № 766/20965/17, 13.11.2019 у справі № 144/89/19 та від 28.04.2021 у справі № 761/31103/18.

Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів Першої судової палати ККС вказала, що Законом від 06.12.2017 № 2227-VIII «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами», який набув чинності 11.01.2019, внесено зміни до КПК і виключено п. 3 ч. 1 ст. 477 КПК. з моменту набуття чинності Законом № 2227-VIII кримінальне провадження щодо обвинуваченого за частинами 3–5 ст. 191 КК втратило статус кримінального провадження приватного обвинувачення і правило щодо можливості його закриття виключно з підстави відмови потерпілого або його представника від обвинувачення перестало діяти, адже з 11.01.2019 з урахуванням вимог ст. 5 КПК це кримінальне провадження мало здійснюватися за процедурою державного обвинувачення.

Колегія суддів Першої судової палати ККС дійшла висновку, що правозастосовна позиція в подібних правовідносинах, якою керувалася Третя судова палата ККС і згідно з якою внесення змін до ст. 477 КПК не позбавляє права потерпілого звернутися до суду із заявою про відмову від обвинувачення, оскільки досудове розслідування розпочато у формі приватного

обвинувачення і тому має бути закінчено з дотриманням норм, що визначають особливості розгляду справ приватного обвинувачення, суперечить положенням процесуального закону, і вважає за необхідне відступити від неї, адже ст. 5 КПК є нормою прямої дії і саме вона має бути застосована на будь-якій стадії здійснення кримінального провадження в разі внесення змін до КПК. Таким чином, на думку колегії суддів Першої судової палати ККС, виключення п. 3 ч. 1 ст. 477 КПК згідно з правилами ст. 5 КПК позбавляє потерпілого права на відмову від приватного обвинувачення у справі, яку було розпочато за вказаною процедурою до набуття чинності Законом № 2227-VIII.

Ухвала колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 22.05.2025 у справі № 463/2671/17 (провадження № 51-3458км24) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/127702563>

РОЗДІЛ II. ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

I. ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ ЗАГАЛЬНОЇ ЧАСТИНИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

1. Звільнення від кримінальної відповідальності

1.1. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності (ст. 49 КК)

1.1.1. Положеннями КПК не передбачено імперативних норм, які зобов'язують суд під час розгляду клопотання про застосування ст. 49 КК встановлювати фактичні обставини справи, оскільки для суду розгляд такого клопотання про звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності є першочерговим.

Якщо клопотання про закриття кримінального провадження у зв'язку із закінченням строків давності притягнення особи до кримінальної відповідальності було подано в ході судового розгляду справи по суті, під час або після стадії з'ясування обставин та перевірки їх доказами (ст. 363 КПК), то суд за результатами розгляду цього клопотання, установивши наявність підстав для застосування положень ст. 49 КК, у своєму рішенні може (однак не зобов'язаний) установити факт скоєння обвинуваченим інкримінованого йому кримінально караного діяння та наявність у його діях складу злочину

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій звільнили обвинуваченого за ч. 2 ст. 343; ч. 4 ст. 41, ч. 2 ст. 372; ч. 2 ст. 376; ч. 4 ст. 41, ч. 3 ст. 27, ч. 3 ст. 371; ч. 2 ст. 28, ст. 340 КК від кримінальної відповідальності на підставі ст. 49 цього Кодексу у зв'язку із закінченням строків давності притягнення до кримінальної відповідальності, а кримінальне провадження щодо нього закрили.

У касаційних скаргах прокурор та представник потерпілих стверджують, що місцевий суд, закриваючи провадження у зв'язку із закінченням строків

давності, мав констатувати факт вчинення обвинуваченим інкримінованих йому злочинів.

Позиція ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ККС: ККС вказав, що приписи ч. 1 ст. 285, ч. 4 ст. 286, ч. 3 ст. 288 КПК і положення ст. 49 КК є імперативними нормами, які передбачають не право суду, а його обов'язок невідкладно розглянути наведене в цих положеннях питання.

Крім того, системний аналіз норм процесуального законодавства указує на те, що суд повинен невідкладно розглянути клопотання про звільнення від кримінальної відповідальності обвинуваченого, якщо під час судового розгляду провадження, що надійшло до суду з обвинувальним актом, одна зі сторін цього провадження звернеться до суду з таким клопотанням.

З огляду на зазначене суд, керуючись статтями 12, 49 КК, може звільнити особу від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності та закрити провадження у справі як під час підготовчого судового засідання (ч. 2 ст. 314 КПК), так і під час розгляду справи по суті в загальному порядку на стадії розгляду клопотань (ст. 350 КПК).

Разом з тим положеннями кримінального процесуального закону не передбачено імперативних норм, які зобов'язують суд під час розгляду клопотання про застосування ст. 49 КК встановлювати фактичні обставини справи та перевіряти їх доказами, оскільки згідно з ч. 4 ст. 286 КПК розгляд такого клопотання для суду є першочерговим.

Водночас, якщо клопотання про закриття кримінального провадження у зв'язку із закінченням строків давності притягнення особи до кримінальної відповідальності було подано в ході судового розгляду справи по суті, під час або після стадії з'ясування обставин та перевірки їх доказами (ст. 363 КПК), то суд за результатами розгляду цього клопотання, установивши наявність підстав для застосування положень ст. 49 КК, у своєму рішенні може (однак не зобов'язаний) установити факт скоєння обвинуваченим інкримінованого йому кримінально караного діяння та наявність у його діях складу злочину.

При цьому, ураховуючи те, що таке клопотання може бути подане на різних стадіях судового провадження, зокрема в ході підготовчого судового засідання, в якому суд позбавлений можливості встановлювати фактичні обставини справи і досліджувати докази, невстановлення в ухвалі суду наведених вище фактів причетності обвинуваченого до кримінального правопорушення не є тим істотним порушенням вимог КПК, яке могло б перешкодити суду ухвалити законне й обґрунтоване рішення, оскільки основним предметом перегляду суду, на підставі ч. 4 ст. 286 КПК, є вирішення питання щодо обґрунтованості клопотання про закриття кримінального провадження у зв'язку із закінченням строків давності притягнення до кримінальної відповідальності.

Як видно з матеріалів справи, клопотання захисника про звільнення обвинуваченого від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності притягнення останнього до кримінальної відповідальності

та закриття кримінального провадження з цієї підстави надійшло до суду першої інстанції на стадії з'ясування обставин та перевірки їх доказами. Разом з тим місцевий суд, постановляючи рішення за результатом розгляду вказаного клопотання сторони захисту, відповідно до ст. 372 КПК зазначив у рішенні формулювання обвинувачення та правову кваліфікацію кримінальних правопорушень, які інкримінувалися обвинуваченому, суть питання, що вирішується ухвалою, встановлені судом обставини щодо наявності передбачених законом підстав для звільнення особи від кримінальної відповідальності, а також мотиви, з яких суд виходив під час постановлення свого рішення.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 22.05.2025 у справі № 709/2049/17 (провадження № 51-4256км24) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/127702550>

2. Покарання та його види

2.1. Позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю (ст. 55 КК)

2.1.1. Необхідність використання транспортного засобу для сімейних потреб чи роботи не є безумовною підставою для незастосування до винної особи додаткового покарання у виді позбавлення права керувати транспортними засобами

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: місцевий суд визнав винуватим та засудив обвинуваченого за ч. 2 ст. 286 КК та призначив покарання у виді позбавлення волі на строк 4 роки, без позбавленням права керувати транспортними засобами. Апеляційний суд змінив цей вирок, призначивши обвинуваченому покарання у виді позбавлення волі на строк 5 років, без позбавлення права керувати транспортними засобами.

У касаційних скаргах прокурор та потерпілий вказують про безпідставне незастосування апеляційним судом до обвинуваченого додаткового покарання у виді позбавлення права керувати транспортними засобами.

Позиція ККС: скасовано вирок апеляційного суду та призначено новий розгляд у суді апеляційної інстанції.

Обґрунтування позиції ККС: ККС вказав, що закон про кримінальну відповідальність не містить імперативних обмежень щодо можливості позбавлення права керувати транспортними засобами осіб, для яких діяльність пов'язана з користуванням таким правом, є засобом реалізації догляду за іншими особами. Існування цієї обставини потребує лише більш виваженого підходу під час обрання заходу примусу, з урахуванням загальних засад справедливості, гуманізму та індивідуалізації.

Так, ПДР регламентований єдиний порядок дорожнього руху на всій території України, якого повинні неухильно дотримуватися усі його учасники, оскільки автомобіль є джерелом підвищеної небезпеки. до водіїв транспортних

засобів пред'являються підвищені вимоги щодо дотримання ними цих Правил, адже порушення такими особами ПДР може призвести до травмування, в тому числі, пасажирів, а також інших учасників дорожнього руху.

Судом апеляційної інстанції безпідставно залишено поза увагою грубе порушення обвинуваченим ПДР, що і призвело до ДТП з тяжкими наслідками.

За таких обставин посилання у вирокі апеляційного суду на те, що для обвинуваченого керування транспортним засобом є способом перевезення членів сім'ї, які потребують стороннього догляду, не може бути безумовною підставою для незастосування до обвинуваченого додаткового покарання. Більше того, апеляційним судом взагалі не умотивовано, яким чином діяльність обвинуваченого, який працює головою первинної профспілкової організації «Бурштинської ТЕС», пов'язана з необхідністю керування транспортним засобом та чому позбавлення засудженого вказаного права вплине на реалізацію ним своїх повноважень.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 25.06.2025 у справі № 147/642/21 (провадження № 51-306км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/128522996>

3. Звільнення від покарання та його відбування

3.1. Звільнення від відбування покарання з випробуванням (ст. 75 КК)

3.1.1. Наявність у особи статусу фізичної особи – підприємця не можна вважати достатнім підґрунтям для висновку про можливість її виправлення без відбування покарання, оскільки цей статус автоматично не свідчить про здійснення соціально корисної діяльності, про отримання законних доходів для забезпечення власних потреб, про встановлення та підтримання соціальних зв'язків і комунікацій, притаманних законній господарській діяльності

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: місцевий суд визнав винуватою і засудив обвинувачену за ч. 1 ст. 307 КК до покарання у виді позбавлення волі на строк 4 роки. Апеляційний суд звільнив засуджену від відбування покарання з випробуванням на підставі ст. 75 КК.

У касаційній скарзі прокурор не погоджується з висновком апеляційного суду про те, що наявність у засудженої статусу фізичної особи підприємця (далі – ФОП) свідчить про можливість її виправлення без відбування покарання.

Позиція ККС: скасовано ухвалу апеляційного суду та призначено новий розгляд у суді апеляційної інстанції.

Обґрунтування позиції ККС: ККС вказав, що як обґрунтовано зазначено прокурором в касаційній скарзі, матеріали провадження не містять доказів, які би підтверджували факт здійснення підприємницької діяльності. Виписка з Єдиного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань, яка була надана апеляційному суду, свідчить про набуття обвинуваченою статусу ФОП.

Сам по собі статус ФОП не можна вважати достатнім підґрунтям до висновку про можливість виправлення особи без відбування покарання, оскільки він автоматично не свідчить про здійснення соціально корисної діяльності, про отримання обвинуваченою законних доходів для забезпечення власних потреб, про встановлення та підтримання соціальних зв'язків та комунікацій, притаманних законній господарській діяльності.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 19.06.2025 у справі № 205/4192/23 (провадження № 51-1568км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/128387148>

3.2. Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання для проходження військової служби (ст. 81-1 КК)

3.2.1. Звільнення засудженого з військової служби у зв'язку з набранням законної сили обвинувальним вироком не позбавляє його права на умовно-дострокове звільнення від відбування покарання для проходження військової служби. Для реалізації цього права засуджений має звернутися з відповідною заявою до адміністрації установи виконання покарань, після чого рішення про його умовно-дострокове звільнення ухвалюється судом у порядку виконання судових рішень

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ст. 336 КК та призначили йому покарання у виді позбавлення волі на строк 3 роки.

У касаційній скарзі засуджений стверджує, що має бажання проходити військову службу, однак не може його реалізувати, оскільки з листа ТЦК слідує, що він вважається призваним на військову службу під час мобілізації і не може бути призваним ще раз на військову службу за контрактом, а це фактично призводить до неможливості застосування до нього інституту звільнення від відбування покарання і унеможливорює проходження ним військової служби в ЗСУ.

Позиція ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ККС: ККС вказав, що засудженому було надіслано інформацію з військової частини про те, що він був звільнений наказом командира військової частини з військової служби у запас та виключений із списків особового складу військової частини на підставі пп. «в» п. 2 ч. 4 ст. 26 Закону «Про військовий обов'язок і військову службу», у зв'язку із набранням законної сили обвинувальним вироком, яким засудженому призначено покарання у виді позбавлення волі. Таким чином перестали існувати підстави, які ускладнювали можливість застосування до засудженого положень ст. 81-1 КК і він не позбавлений можливості реалізувати заявлене ним у суді касаційної інстанції волевиявлення проходити військову службу в лавах ЗСУ.

Водночас колегія суддів ККС позбавлена процесуальної можливості умовно-достроково звільнити засудженого від відбування покарання для проходження військової служби на підставі ст. 81-1 КК.

Однак засуджений не позбавлений можливості звернутися із відповідною заявою до адміністрації установи виконання покарань про бажання застосування щодо нього УДЗ для проходження військової служби. Після розгляду такої заяви рішення про умовно-дострокове звільнення засудженого від відбування покарання для проходження військової служби ухвалюється судом в порядку, визначеному КПК для виконання судових рішень.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 03.06.2025 у справі № 734/2253/24 (провадження № 51-176км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/128844818>

II. ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ ОСОБЛИВОЇ ЧАСТИНИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

4. Кримінальні правопорушення проти основ національної безпеки України

4.1. Колабораційна діяльність (ст. 111-1 КК)

4.1.1. Відсутність наказу представника окупаційної влади про призначення обвинуваченого директором підприємства не спростовує його винуватості в колабораційній діяльності, що полягала у фактичному керуванні підприємством, за наявності інших зібраних у справі доказів в їх сукупності, в тому числі показань у судовому засіданні свідків та досліджених письмових доказів

Обставини справи: засуджений обвинувачувався у тому, що на початку серпня 2022 року під час окупації Балаклійської територіальної громади Ізюмського району Харківської області, добровільно надав згоду голові тимчасової окупаційної адміністрації м. Балаклія на зайняття посади виконуючого обов'язки директора Товариства з обмеженою відповідальністю «Балаклійське хлібоприймальне підприємство» (далі – ТОВ «Балаклійське ХПП»). Після цього, з метою отримання прибутку, забезпечення економічних програм та завдань окупаційної адміністрації, обвинувачений у період з початку серпня 2022 року добровільно проваджував господарську діяльність вказаного підприємства.

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: місцевий суд визнав винуватим і засудив обвинуваченого за ч. 4 ст. 111-1 КК. Апеляційний суд ухвалив власний вирок в часті призначеного покарання.

У касаційній скарзі захисник зазначає, що у формулюванні обвинувачення не зазначено та не встановлено, які конкретні дії чи бездіяльність вчинив підзахисний всупереч вимогам законодавства України.

Позиція ККС: скасовано вирок апеляційного суду та призначено новий розгляд у суді апеляційної інстанції.

Обґрунтування позиції ККС: ККС вказав, що здійснення господарської діяльності, яку провадив обвинувачений у липні–серпні 2022 року, поза розумним сумнівом доводиться дослідженими в сукупності доказами та у даному випадку така діяльність полягала у фактичному керуванні підприємством ТОВ «Балаклійське ХПП» щодо здійснення господарської діяльності, обвинувачений був призначений керівником підприємства саме

представниками окупаційної влади, а тому його дії підпадають під ознаки кримінального правопорушення, передбаченого ч. 4 ст. 111-1 КК.

Крім того, відсутність наказу представника окупаційної влади про призначення засудженого директором підприємства, не спростовує його винуватості за наявності інших зібраних у справі доказів в їх сукупності, в тому числі показань в судовому засіданні свідків та досліджених письмових доказів.

Доводи захисника стосовно того, що запровадження у ТОВ «Балаклійське ХПП» практики виконання обвинуваченим обов'язків директора на період його відсутності, не були прийняті судом першої інстанції у якості обставини, що виправдовує обвинуваченого, оскільки у період липня–серпня 2022 року керівництво підприємства та загальні збори працівників на виконання функцій директора обвинуваченого не уповноважували.

Вказаний висновок місцевого суду був предметом перевірки апеляційного суду і мотивовано визнаний таким, що відповідає доказам, зібраним у встановленому законом порядку, дослідженим у судовому засіданні, належно оцінених судом, і є обґрунтованим.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 11.06.2025 у справі № 641/2225/23 (провадження № 51-5923км23) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/128347500>

5. Кримінальні правопорушення проти громадського порядку та моральності

5.1. Хуліганство (ст. 296 КК)

5.1.1. Застосування вогнепальної зброї мешканцем багатоквартирного будинку шляхом здійснення пострілів через входні двері власної квартири в напрямку місць загального користування в нічний час під час дії воєнного стану, що створило реальну загрозу для життя чи здоров'я інших мешканців, свідчить про наявність у його діях складу злочину, передбаченого ч. 4 ст. 296 КК

Обставини справи: обвинувачений, використовуючи власну мисливську нарізну зброю, перебуваючи в приміщенні своєї квартири, здійснив вісім пострілів у входні двері, та, створивши небезпеку для жителів сусідніх квартир, пошкодив кулями стіни коридору загального користування.

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 1 ст. 263, ч. 4 ст. 296 КК.

У касаційній скарзі засуджений стверджує, що кваліфікація його дій за ч. 4 ст. 296 КК є необґрунтованою, адже судами не встановлено мотиву у вигляді явної неповаги до суспільства.

Позиція ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ККС: ККС вказав, що хуліганські дії завжди посягають на громадський порядок та інші зазначені вище об'єкти захисту. Спонування вчинити такі дії можуть бути різні. Поєднує їх те, що вони здебільшого позбавлені будь-якої необхідності, нерідко постають із бажання особи показати свою ніби вищість (винятковість), протиставити себе іншим чи з розгнущаного

самолюбства, пов'язаного з неповагою до особи, людської гідності, байдужим ставленням до законів і установлених у суспільстві правил поведінки.

Перевіряючи правильність кваліфікації місцевим судом дій особи, суд апеляційної інстанції слушно зауважив, що, незважаючи на те, що хуліганські дії останній вчинив у своїй квартирі, проте застосовуючи при цьому вогнепальну зброю, він міг передбачати, що цим самим створює реальну загрозу для життя чи здоров'я інших осіб, які знаходились в будинку поза межами квартири, оскільки всі постріли (вісім) були спрямовані через вхідні двері в напрямку місць загального користування. до того ж цей суд доречно зауважив, що такі дії обвинувачений вчинив в нічний час в житловому будинку під час дії воєнного стану і, як убачається із показань свідків, почувши постріли, вони залишили будинок та вийшли на вулицю, оскільки переживали за свою безпеку.

Суди попередніх інстанцій обґрунтовано звернули увагу й на те, що вказане також підтверджується даними протоколу огляду, відповідно до якого було проведено огляд сходового майданчику біля входу до приміщення квартири, в ході якого при огляді вхідних дверей до квартири було виявлено 8 проникаючих пошкоджень, схожих на пошкодження внаслідок пострілу з вогнепальної зброї та виявлено пошкодження стіни, а саме отвори схожі на пошкодження внаслідок пострілів в кількості 5 штук, у яких виявлено та вилучено 5 металевих частин куль.

Предметом належної перевірки апеляційного суду були й показання обвинуваченого, надані ним у ході апеляційного розгляду, який стверджував, що він надавав у суді першої інстанції неправдиві показання, сподіваючись на швидкий розгляд справи, йому не відомо, хто здійснював постріли у його квартирі із зареєстрованої на нього зброї. Стверджував, що, можливо, це були особи, які ночували з ним у квартирі, але хто саме, йому невідомо. Такі показання обвинуваченого спростовуються матеріалами кримінального провадження, зокрема показаннями свідка, який засвідчив, що, крім нього, у квартирі перебував лише обвинувачений, який підтвердив, що саме він здійснив постріли у вхідні двері, намагаючись їх таким чином заблокувати. Цей суд не знайшов підстав уважати такі показання свідка недостовірними, адже вони узгоджуються із іншими доказами, представленими стороною обвинувачення.

Наведене вище свідчить про те, що характер, послідовність та спрямованість дій особи були направлені на порушення громадського порядку з мотивів явної неповаги до суспільства та супроводжувалися особливою зухвалістю, вчинене із застосуванням вогнепальної зброї, що виражалася у прагненні показати свою зневагу до існуючих у суспільстві загальноновизнаних правил і норм поведінки.

З огляду на ці обставини суди попередніх інстанцій дійшли обґрунтованого висновку про наявність у діях особи ознак складу злочину, передбаченого ч. 4 ст. 296 КК.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 04.06.2024 у справі № 369/8341/22 (провадження № 51-1007км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/128300492>

5.2. Ввезення, виготовлення, збут і розповсюдження порнографічних предметів (ст. 301 КК)

5.2.1. Зміни до КК, якими посилено покарання за розповсюдження дитячої порнографії та перенесено відповідні норми з частин 4, 5 ст. 301 до нової ст. 301-1 КК, не є декриміналізацією діяння, адже відповідальність за такі дії передбачена в обох редакціях КК. у такому випадку застосовується закон, який діяв на час вчинення злочину, оскільки новий закон посилює кримінальну відповідальність.

Предметом злочину, передбаченого ст. 301 КК, можуть бути цифрові зображення порнографічного характеру, оскільки заборона визначених у диспозиції цієї статті дій з інформацією порнографічного характеру не обмежує форми, у яких така інформація може бути представлена

Обставини справи: обвинуваченого визнано винуватим у неодноразовому розповсюдженні зображень, що містять дитячу порнографію.

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за частинами 4, 5 ст. 301 (у редакції Закону від 22.11.2018 № 2617-VIII), ч. 1 ст. 156 КК.

У касаційній скарзі захисник стверджує, що оскільки Законом від 18.02.2021 № 1256-IX (далі – Закон № 1256) зі ст. 301 КК було виключено частини 4 та 5, то відбулась декриміналізація вчиненого засудженим діяння, що є підставою для закриття кримінального провадження на підставі п. 4 ч. 1 ст. 284 КПК. Зазначає, що положення ст. 301-1 КК, запроваджені Законом № 1256, не можуть бути застосовані, оскільки злочини було вчинено до набрання ним чинності. Захист наголошує, в діях засудженого відсутній склад злочину, передбаченого ст. 301 КК, оскільки його предметом можуть бути лише зображення чи дії, зафіксовані саме на матеріальних носіях (книги, картини, кінофільми, фото продукція, голограми, скульптури тощо).

Позиція ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ККС: ККС вказав, що на час події відповідальність за розповсюдження зображень, що містять дитячу порнографію, була передбачена частинами 4 та 5 ст. 301 КК (в редакції до 17.03.2021).

Законом № 1256 КК доповнено ст. 301-1, яка передбачила кримінальну відповідальність за такі діяння і посилила покарання за них; одночасно тим же Законом зі ст. 301 цього Кодексу виключено частини 4 і 5.

Такі зміни в кримінальному законодавстві не можна вважати скасуванням кримінальної відповідальності за інкриміновані засудженому дії, оскільки відповідальність за них передбачена в обох редакціях КК, а редакційна зміна формулювання складу злочину і його розташування в тексті цього Кодексу не означає декриміналізацію інкримінованих засудженому діянь.

Оскільки внаслідок згаданих змін кримінальна відповідальність за ці діяння була посилена, суди правильно застосували норми кримінального закону, які діяли на момент вчинення таких злочинів. Таке правозастосування відповідає вимогам ч. 2 ст. 5 КК.

Сторона захисту вважає, що порнографічні предмети в розумінні ст. 301 КК мають становити собою матеріальні речі. з цього доводу можна зрозуміти, що сторона захисту не відносить до таких речей цифрові зображення.

Диспозиція ст. 301 КК, заборонивши визначені в ній дії з інформацією порнографічного характеру, не обмежує ті різновиди форми, у яких такого роду інформація може бути представлена. Частина 2 цієї статті, посилаючись на кіно- та відеопродукцію або комп'ютерні програми, тим самим визнає, що інформація порнографічного характеру може бути представлена також і у цифровому форматі.

Згідно з усталеною судовою практикою ВС під розповсюдженням відеопродукції порнографічного характеру вважається демонстрація змісту чи передача для використання, перегляду, тиражування, в результаті чого вона стає доступною іншим особам.

Засуджений переслав потерпілій 8 цифрових зображень, які містять ознаки дитячої порнографії, які безумовно є предметом інкримінованих засудженому злочинів. Тому ККС не вбачає підстав ставити під сумнів висновки судів нижчих інстанцій щодо наявності у цій справі предмету злочину, передбаченого ч. 4 ст. 301 КК.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 27.05.2025 у справі № 161/5016/21 (провадження № 51-5933км23) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/127826090>

6. Кримінальні правопорушення у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші кримінальні правопорушення проти здоров'я населення

6.1. Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (ст. 307 КК)

6.1.1. Відсутність у матеріалах справи банківських документів, відомостей про стан рахунків чи матеріалів НСРД не спростовує наявності корисливого мотиву та умислу на збут особливо небезпечної психотропної речовини за наявності достатнього обсягу належних і допустимих доказів, які в сукупності свідчать про те, що обвинувачений придбав і зберігав психотропну речовину в особливо великих розмірах з метою її подальшого збуту та збагачення. Нез'ясування джерела походження психотропних речовин та їх відправника чи володільця не впливає на правильність кваліфікації дій особи за ст. 307 КК

Обставини справи: обвинувачений незаконно придбав і зберігав особливо небезпечну психотропну речовину – PVP масою 47,3774 г, що є особливо великим

розміром, з метою незаконного збуту шляхом фасування до поліетиленових прозорих зип-пакетів та надалі фіксуванням за допомогою його мобільних телефонів місцезорештування вказаних речовин, зберіганням відповідних фотознімків з відзначенням точного місця розташування «закладки» із координатами на карті, щоб потім отримати за це гроші.

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засуди обвинуваченого за ч. 3 ст. 307 КК.

У касаційній скарзі захисник зазначає про недоведеність версії обвинувачення про вчинення підзахисним злочину з метою отримання грошового прибутку, оскільки в матеріалах справи відсутні докази одержання ним грошей (відсутні матеріали НСРД, банківські документи, відомості про стан рахунків, не зафіксовано фактів отримання ним грошей).

Позиція ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ККС: ККС вказав, що у цій справі суд дослідив достатній обсяг належних і допустимих доказів, які в сукупності свідчать про те, що обвинувачений придбавав і зберігав психотропну речовину в особливо великих розмірах з метою її подальшого збуту та збагачення. Яскравим доказом цього є листування, виявлене на мобільному телефоні обвинуваченого, з невстановленою особою, у якому вони чітко обговорюють умови збуту, фасування, здійснення «закладок», а також отримання обвинуваченим грошей за виконання відповідних дій. Зокрема, обговорюється надсилання йому оплати на банківську картку, яку було вилучено в нього під час затримання.

Таким чином, відсутність у матеріалах справи банківських документів, відомостей про стан рахунків чи матеріалів НСРД не спростовує наведених доказів, які свідчать про умисел на збут і корисливий мотив у діянні засудженого.

Крім того, неспроможними є і доводи захисника стосовно того, що слідчий звертався з клопотанням про надання тимчасового доступу до банківського рахунку для з'ясування руху коштів, яке ухвалою суду було задоволено, однак, за твердженням захисника, не було реалізовано, що, на його переконання, додатково свідчить про неспроможність довести мету збуту. Ці посилання захисника на нереалізацію ухвали суду про тимчасовий доступ до банківського рахунку не можуть бути підставою для визнання недоведеною мети збуту, особливо з урахуванням інших доказів, які в сукупності переконливо свідчать про наявність у засудженого корисливого мотиву.

Також ККС відхиляє твердження захисника щодо нез'ясування судами джерела походження вилучених у обвинуваченого психотропних речовин та особи їх відправника чи володільця, оскільки факт невстановлення зазначених обставин не спростовує висновків судів попередніх інстанцій про доведеність винуватості обвинуваченого у вчиненні інкримінованого йому кримінального правопорушення та не впливає на правильність кваліфікації його діянь.

Постанова колегії суддів Третньої судової палати ККС ВС від 04.06.2025 у справі № 686/20198/22 (провадження № 51-565км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/128309294>

7. Кримінальні правопорушення проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян та кримінальні правопорушення проти журналістів

7.1. Підроблення документів, печаток, штампів та бланків, збут чи використання підроблених документів, печаток, штампів (ст. 358 КК)

7.1.1. Істотне порушення суддею норм процесуального права під час здійснення правосуддя, за відсутності доказів умисного характеру таких порушень, свідчить про наявність у діях судді дисциплінарного проступку, наслідком чого стало притягнення її до дисциплінарної відповідальності

Обставини справи: органом досудового розслідування суддя місцевого суду обвинувачувалась в тому, що вчинила підбурювання адвоката до складання і видачі завідомо підроблених офіційних документів, які посвідчують певні факти, що мають юридичне значення, вчинене повторно, та постановила завідомо неправосудне рішення.

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали суддю невинуватою та виправдали у зв'язку з недоведеністю в її діях складу кримінальних правопорушень, передбачених ч. 4 ст. 27, ч. 3 ст. 358, ч. 1 ст. 375 КК.

У касаційній скарзі прокурор стверджує, що в матеріалах кримінального провадження наявна достатня сукупність доказів вини виправданої.

Позиція ККС: залишено без зміни ухвали апеляційного суду.

Обґрунтування позиції ККС: ККС вказав, що на законодавчому рівні не визначено поняття «неправосудне судове рішення», не розтлумачено його і Конституційним Судом України, відсутні підстави ототожнювати його з такими поняттями, як «незаконне» та «необґрунтоване», а також немає підстав стверджувати, що неправосудне судове рішення це у будь-якому випадку таке рішення, яке було скасовано вищою судовою інстанцією. Крім того, наголошено, що поняття «неправосудне судове рішення» у поєднанні з вказівкою на «завідомість» його постановлення підкреслює цілеспрямований характер злочинних дій судді, його свідоме прагнення та бажання всупереч матеріальному чи процесуальному закону і (або) фактичним обставинам, установленим у справі, постановити судове рішення, яке за своєю суттю не може бути і не є актом правосуддя.

Як вбачається з матеріалів кримінального провадження суд першої інстанції дослідив надані стороною обвинувачення докази винуватості судді, а також її показання, яка заперечила свою винуватість у вчиненні інкримінованих їй кримінальних правопорушень, та показання свідків, яких було допитано в цьому суді. Місцевий суд констатував, що твердження судді про її непричетність до кримінальних правопорушень, передбачених ч. 4 ст. 27, ч. 3 ст.

358, ч. 1 ст. 375 КК, не спростовуються наданими стороною обвинувачення доказами, а зводяться до численних процесуальних порушень судді під час провадження у цивільній справі, не можуть безумовно, самі по собі указувати на свідоме допущених суддею порушень вимог ЦПК з метою винесення завідомо неправосудного рішення. Порушення суддею норм ЦПК могло обумовлюватися рівнем її професійної компетенції тощо. у будь-якому разі такі твердження не перевірені та не спростовані беззаперечними доказами, а твердження сторони обвинувачення у цій частині фактично є припущеннями.

Водночас суд першої інстанції, з яким погодився апеляційний суд, за результатом дослідження письмових доказів, наданих стороною обвинувачення, установив, що певні письмові докази є недопустимими з підстав порушення процедури доступу до них.

Підсумовуючи наведене вище, колегія суддів ККС зазначила, що суди попередніх інстанцій дійшли обґрунтованого висновку про те, що наявними доказами підтверджується лише факт істотних порушень суддею норм процесуального права під час здійснення правосуддя, що свідчить про наявність дисциплінарного проступку у діях судді, наслідком чого є притягнення судді до дисциплінарної відповідальності.

Постанова колегії судді Другої судової палати ККС ВС від 10.06.2025 у справі № 571/832/17 (провадження № 51-1582км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/128295030>

РОЗДІЛ III. ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Засади кримінального провадження

1.1. Безпосередність дослідження показань, речей і документів (ст. 23 КПК)

1.1.1. У КПК не передбачено використання такого способу дослідження доказів, як імпорт із тексту раніше скасованого вироку суду змістової складової показань свідків, експертів, спеціалістів та їх відображення в тексті нового вироку за відсутності безпосереднього дослідження доказів, а також дослідження протоколів допиту свідків на досудовому розслідуванні й відображення у вирoku пояснень, наданих слідчому під час допиту, як показань у судовому засіданні. Такими доказами неприпустимо обґрунтовувати будь-які висновки суду, крім висновків про недопустимість у кримінальному провадженні цих доказів

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали особу невинуватою за ч. 2 ст. 286 КК та виправдали її на підставі п. 3 ч. 1 ст. 373 КПК у зв'язку з недоведеністю, що в її діянні є склад цього кримінального правопорушення.

У касаційних скаргах представник потерпілих та прокурор вказують на порушення судами вимог ст. 23 КПК та безпідставне посилення у судових

рішеннях на показання свідків і експертів, досліджені із порушенням вимог процесуального закону, а також не досліджені судом.

Позиція ККС: скасовано рішення судів попередніх інстанцій та призначено новий розгляд у суді першої інстанції.

Обґрунтування позиції ККС: ККС вказав, що кримінальний процесуальний закон не містить жодного підґрунтя до використання такого способу дослідження доказів, як імпорт із тексту попереднього, раніше скасованого вироку місцевого суду змістовної складової показань свідків, експертів та спеціаліста та їх відображення в тексті нового вироку за відсутності безпосереднього дослідження доказів, а також дослідження протоколів допиту свідків на досудовому розслідуванні і відображення у вироку пояснень, наданих слідчому під час допиту, як показань в судовому засіданні, отже, в контексті приписів ст. 86 КПК вказаними доказами неприпустимо обґрунтовувати будь-які висновки суду, крім висновків про недопустимість в кримінальному провадженні таких доказів.

Як убачається з матеріалів кримінального провадження, суд першої інстанції у вироку відтворив показання свідків, експертів та спеціаліста, які були, очевидно, надані ними під час попереднього судового розгляду та відображені у вироку 2022 року, який було скасовано ухвалою апеляційного суду 2023 року із призначенням нового розгляду в суді першої інстанції через наявні суперечності у висновках місцевого суду, не з'ясовані та належним чином не перевірені обставини кримінального провадження, неналежну оцінку доказів у справі. Таким чином, під час нового розгляду експерти безпосередньо не були допитані в судовому засіданні і їх показання під час попереднього судового розгляду також не було досліджено.

Місцевий суд безпідставно вдався до аналізу і оцінки показань тих свідків і експертів, які безпосередньо не сприймав ані під час безпосереднього допиту в судовому засіданні, ані внаслідок відтворення з відповідних технічних носіїв інформації їх показань, наданих під час попереднього судового розгляду. Місцевий суд, до того ж, не навів конкретних підстав, які відповідають приписам кримінального процесуального закону, до дослідження під час судового розгляду не показань свідків, як то визначено в статтях 23, 95, 352 КПК, а протоколів допиту свідків, складених під час досудового розслідування.

Колегія судів ККС звертає увагу, що саме лише застереження у вироку місцевого суду про те, що докази по справі аналізуються судом із урахуванням як їх безпосереднього дослідження, так і їх дослідження попереднім складом суду, що зафіксовано на технічних носіях записів судових засідань, оскільки в цій справі, за спливом майже 10 років з дня ДТП, допитати безпосередньо новим складом суду всіх свідків та експертів виявилось неможливим, не може бути підґрунтям до такого порядку дослідження доказів, як застосовано місцевим судом в цьому провадженні. Здійснення судового розгляду всупереч вимогам статей 23, 94, 95, 352, 356 КПК не дозволяє вважати постановлений вирок законним і обґрунтованим, оскільки фактично застосований порядок

дослідження доказів суперечить тому, який встановлений в кримінальному процесуальному законі.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 22.05.2025 у справі № 208/2264/15-к (провадження № 51-4241 км23) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/127645892>

2. Суд, сторони та інші учасники кримінального провадження

2.1. Призначення та заміна прокурора (ст. 37 КПК)

2.1.1. Здійснення процесуального керівництва у кримінальному провадженні, яке стосується загального кримінального злочину, не пов'язаного з проходженням військової служби, за принципами територіальності прокурорами окружної прокуратури, а не військової не є порушенням вимог КПК і не тягне за собою визнання доказів недопустимими, а слідчих і процесуальних дій під час досудового розслідування – незаконними

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 1 ст. 115 КК.

У касаційній скарзі захисник зазначає, що процесуальне керівництво у цьому кримінальному провадженні здійснювали неналежні прокурори, оскільки засуджений на час вчинення інкримінованих йому дій ніс військову службу у лавах Сил територіальної оборони ЗСУ, а тому процесуальне керівництво повинні були здійснювати прокурори відповідної військової прокуратури, а не як у даному випадку прокурори окружної прокуратури. Вказане порушення, за міркуванням захисника, свідчить про те, що зібрані у справі докази є недопустимими.

Позиція ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ККС: ККС вказав, що поняття «прокурор», яке вживається у КПК, розглядається як посадова особа, яка займає відповідну посаду в органах прокуратури, які складають єдину систему, здійснює повноваження прокурора у конкретному кримінальному провадженні та визначена у порядку ст. 37 КПК, а також прокурори вищого рівня, визначених у ч. 4 ст. 36 КПК (Генеральний прокурор України, його перший заступник та заступники, керівники регіональної прокуратури, його перший заступник та заступники).

Положення КПК, на відміну від підслідності, визначеної у ст. 216 цього Кодексу, не закріплюють окремих правил щодо визначення прокурора у кримінальному провадженні, зокрема за суб'єктом вчинення злочину.

З огляду на викладене колегія суддів ККС вважає, що здійснення процесуального керівництва у цьому кримінальному провадженні, яке стосується загального кримінального злочину і не пов'язаного з проходженням служби, за принципами територіальності прокурорами окружної прокуратури, а не прокурорами військової прокуратури, не є порушенням вимог кримінального

процесуального закону і не тягне за собою визнання доказів недопустимими, а слідчих і процесуальних дій під час досудового розслідування незаконними.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 18.06.2025 у справі № 481/476/22 (провадження № 51-249км24) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/128309306>

3. Докази і доказування

3.1. Докази (ст. 84 КПК)

3.1.1. Кримінальний процесуальний закон не вимагає підтвердження громадянства України виключно відомостями, отриманими від Державної міграційної служби України, якщо громадянство особи поза розумним сумнівом підтверджується іншими доказами

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 2 ст. 111 КК.

У касаційній скарзі захисник звертає увагу на те, що в основу вироку суд першої інстанції поклав дані, яких недостатньо для визнання засудженого винуватим у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 111 КК, адже в матеріалах кримінального провадження немає доказів того, що обвинувачений є суб'єктом цього злочину, а саме громадянином України.

Позиція ККС: залишено без зміни ухвали апеляційного суду.

Обґрунтування позиції ККС: ККС вказав, що апеляційний суд, визнаючи хибним твердження адвоката про те, що матеріалами кримінального провадження не підтверджується факт перебування засудженого у громадянстві України, зауважив, що ці матеріали містять дані, згідно з якими 19.04.1996 Центрально-Міський РВ Макіївського МУ УМВС України у Донецькій області видав засудженому паспорт громадянина України; під час вступу на службу цивільного захисту засуджений був приведений до присяги як громадянин України. Крім того, засуджений як громадянин України був попереджений про кримінальну відповідальність за вчинення кримінальних правопорушень, передбачених статтями 111, 114, 328 КК, що також засвідчив підписом.

Щодо відсутності в матеріалах справи відомостей про перебування засудженого у громадянстві України, безпосередньо отриманих від Державної міграційної служби України, апеляційний суд небезпідставно зазначив, що кримінальний процесуальний закон не вимагає підтвердження відповідних відомостей тільки і виключно певними засобами доказування. Натомість доказами, указаними вище, громадянство засудженого доведено поза розумним сумнівом.

Колегія суддів ККС погоджується з такими висновками апеляційного суду та акцентує на тому, що кожен аргумент сторони захисту заслуговує на увагу, але не кожен може викликати обґрунтований сумнів.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 22.05.2025 у справі № 201/7700/23 (провадження № 51-4137км24) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/127702559>

3.2. Висновок експерта (ст. 101 КПК)

3.2.1. Неточності в оформленні постанови слідчого про призначення експертизи не впливають на допустимість відомостей, викладених у висновку експерта, який складений за результатом виконання цієї постанови.

Визначення конкретного експерта, який буде виконувати експертизу, має організаційний, а не процесуальний порядок, і перебуває в межах повноважень експертної установи, а не слідчого.

Проведення експертизи за один день не впливає на достовірність і допустимість висновку експерта як доказу

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 3 ст. 307 КК.

У касаційній скарзі захисник вважає недопустимим висновок експерта через порушення строків проведення цієї експертизи, порядку надсилання матеріалів для її проведення та порядку їх отримання. Зазначає про відсутність в матеріалах справи супровідного листа, з яким надійшла постанова про призначення експертизи, а сама постанова про призначення експертизи, всупереч вимогам ч. 5 ст. 110 КПК, не містить даних про час її прийняття, строки виконання, виконавця, порядок оскарження, а також не визначено експертної установи, яка мала проводити експертизу. Указує про відсутність на супровідному листі відмітки управління поліції про отримання висновку.

Позиція ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ККС: ККС вказав, що постанова слідчого про призначення експертизи відповідає вимогам КПК і містить усі обов'язкові дані, які б забезпечували її виконання в порядку належної правової процедури. Деякі неточності в її оформленні жодним чином не позначилися на допустимості відомостей, викладених у висновку експерта, який був складений за результатом виконання постанови.

У супровідному листі, з яким було направлено матеріали про призначення експертизи на виконання, указано, що експертизу доручено НДЕКЦ, тому слідчий визначив установу, якій доручено провести експертизу. Визначення конкретного експерта, який буде її виконувати, за обставин цієї справи, має організаційний, а не процесуальний порядок і перебуває в межах повноваження директора НДЕКЦ чи керівників структурних підрозділів цього центру, а не слідчого.

Захист указує, що на супровідному, за яким було направлено матеріали про призначення експертизи, вказано один вихідний номер, тоді як, надсилаючи висновок експерта до слідчого органу, експертна установа зазначила, що направляє матеріали експертизи на виконання іншого вихідного номера, що, на думку захисту, ставить під сумнів надходження тієї психотропної речовини, експертизу якої було призначено.

Суд зазначає, що процесуальним приводом для проведення експертизи є постанова, а не супровідний лист. Крім того, як у вступній, так і в дослідницькій

частинах висновку експерта міститься досить детальний опис упаковки та наданої на дослідження речовини. Цей опис повністю відповідає як способу і реквізітам упаковки речовини, вилученої в обвинуваченого, та запакованої після її вилучення в ході його затримання, так і всім видовим ознакам самої речовини.

Також колегія суддів ККС відмічає, що за відсутності інших ґрунтовних доводів, які б могли підтверджувати можливі маніпуляції правоохоронних органів із речовим доказом, сама собою розбіжність у вихідному номері й даті в супровідних листах не вказує на недопустимість доказів.

Той факт, що експерт провів експертизу за один день, не впливає на достовірність і допустимість доказу. Інструкція з організації проведення та оформлення експертних проваджень у підрозділах Експертної служби МВС, затверджена наказом МВС від 17.07.2017 № 591, на яку посилається захисник, установлює орієнтовні строки проведення експертизи залежно від її складності, і в цій справі експерт дотримався передбачених строків. Ба більше, ККС зазначає, що навіть недотримання строків, визначених цією Інструкцією, не є достатньою підставою для визнання доказу недостовірним або недопустимим згідно з положеннями § 1 гл. 4 КПК, якими врегульовано відповідні правила.

Так само відсутність відмітки на супровідному листі управління поліції про отримання висновку експерта жодним чином не позначається на допустимості самого доказу, оскільки це питання стосується документообігу у відповідній установі, а не правил допустимості доказів.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 04.06.2025 у справі № 686/20198/22 (провадження № 51-565км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/128309294>

4. Відшкодування (компенсація) шкоди у кримінальному провадженні, цивільний позов, виплата винагороди викривачу

4.1. Відшкодування (компенсація) шкоди потерпілому (ст. 127 КПК)

4.1.1. Для отримання страхового відшкодування потерпіла особа має надати не тільки платіжні документи, що засвідчують купівлю лікарських засобів чи інші витрати, а й документи, що підтверджують необхідність їх придбання (витяг з історії хвороби, рецепти на ліки тощо), тобто довести наявність причинно-наслідкового зв'язку між ДТП та лікуванням

Обставини справи: водій, керуючи технічно справним автомобілем, здійснив наїзд на огорожу, у результаті чого його пасажир – потерпіла отримала тілесні ушкодження середньої тяжкості.

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 1 ст. 286 КК. Місцевий суд частково задовольнив позовні вимоги потерпілої та стягнув з цивільного відповідача Моторного (транспортного) страхового бюро України (далі – МТСБУ) на користь потерпілої 72 119,72 грн відшкодування витрат на її лікування.

У касаційній скарзі представник МТСБУ зазначає, що потерпіла не надала жодного підтверджуючого документа про проходження нею лікування, а з наданих чеків неможливо встановити зв'язок між понесеними витратами та ДТП.

Позиція ККС: скасовано рішення судів попередніх інстанцій в частині стягнення з МТСБУ на користь потерпілої витрат на лікування і призначено в цій частині новий розгляд у суді першої інстанції в порядку цивільного судочинства.

Обґрунтування позиції ККС: ККС вказав, що пунктом 24.1 ст. 24 Закону від 01.07.2004 № 1961-IV «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» передбачено, що у зв'язку з лікуванням потерпілого відшкодовуються обґрунтовані витрати, пов'язані з доставкою, розміщенням, утриманням, діагностикою, лікуванням, протезуванням та реабілітацією потерпілого в закладах охорони здоров'я, медичним піклуванням, лікуванням у домашніх умовах та придбанням лікарських засобів.

Отже, для отримання страхового відшкодування потерпіла особа має надати не тільки платіжні документи, що засвідчують купівлю лікарських засобів чи інші витрати, а й документи, що підтверджують необхідність їх придбання (витяг з історії хвороби, рецепти на ліки тощо), тобто довести наявність причинно-наслідкового зв'язку між ДТП та лікуванням.

Місцевий суд, з висновками якого погодився апеляційний суд, стягнув з МТСБУ на користь потерпілої відшкодування витрат на лікування суму в розмірі 72 119,72 грн. Це рішення обґрунтував лише тим, що понесені потерпілою витрати підтверджуються квитанціями про оплату лікування, медичною картою стаціонарного хворого, а також іншими доказами заподіяної шкоди.

Однак таке узагальнене посилання суду без наведення доказів, які підтверджують витрати в конкретно визначених розмірах, не може вважатися достатнім для встановлення розміру матеріальної шкоди, що підлягає стягненню з цивільного відповідача МТСБУ в рахунок відшкодування витрат, понесених на лікування потерпілої внаслідок ДТП.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 28.05.2025 у справі № 201/8212/18 (провадження № 51-678км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/127788629>

4.1. Вирішення цивільного позову в кримінальному провадженні (ст. 129 КПК)

4.1.1. У разі постановлення ухвали про закриття кримінального провадження у зв'язку зі звільненням особи від кримінальної відповідальності заявлений у кримінальному провадженні цивільний позов по суті не вирішується, а залишається без розгляду. у такому випадку позивач вправі звернутися за вирішенням своїх вимог у порядку цивільного судочинства

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суд першої інстанції визнав невинуватим обвинуваченого за ч. 2 ст. 172 КК та виправдав у зв'язку з відсутністю в його діянні складу кримінального правопорушення. Апеляційний суд звільнив обвинуваченого від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності, а кримінальне провадження закриття на підставі п. 1 ч. 2 ст. 284 КПК.

У касаційній скарзі представник потерпілого стверджує, що апеляційний суд не вирішив питання щодо цивільного позову потерпілого, а саме не зазначив про залишення його без розгляду.

Позиція ККС: скасовано ухвалу апеляційного суду та призначено новий розгляд у суді апеляційної інстанції.

Обґрунтування позиції ККС: ККС вказав, що закриття кримінального провадження у разі звільнення особи від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності (п. 1 ч. 2 ст. 284 КПК) не звільняє особу від обов'язку відшкодувати заподіяну їй діянням шкоду.

Разом з тим, відповідно до положень ч. 1 ст. 129 КПК вирішення цивільного позову по суті заявлених вимог можливо лише у разі ухвалення обвинувального вироку або постановлення ухвали про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру. Тому у разі постановлення ухвали про закриття кримінального провадження у зв'язку зі звільненням особи від кримінальної відповідальності, заявлений у кримінальному провадженні цивільний позов по суті не вирішується, а залишається без розгляду. у такому випадку позивач вправі звернутися за вирішенням своїх вимог в порядку цивільного судочинства.

Крім того, як убачається з приписів ч. 7 ст. 128 КПК особа, яка не пред'явила цивільного позову в кримінальному провадженні, а також особа, цивільний позов якої залишено без розгляду, має право пред'явити його в порядку цивільного судочинства.

Однак, у супереч вказаним приписам кримінального процесуального закону, суд апеляційної інстанції, звільнивши обвинуваченого з підстави, передбаченої ст. 49 КК, від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності та закриття кримінального провадження на підставі п. 1 ч. 2 ст. 284 КПК, в оскаржуваній ухвалі не зазначив про залишення цивільного позову представника потерпілого без розгляду та про можливість потерпілого звернутися до суду з цивільним позовом у порядку цивільного судочинства.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 04.06.2025 у справі № 596/520/22 (провадження № 51-237км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/128309293>

4.1.2. Відповідальність держави за шкоду, завдану кримінальним правопорушенням посадової особи при здійсненні владних повноважень, має відмінну юридичну природу від відповідальності безпосереднього правопорушника та ґрунтується на принципі відповідальності держави за дії чи бездіяльність її

органів або посадових осіб. Така шкода відшкодовується державою незалежно від вини посадової особи відповідно до ст. 1174 ЦК

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: місцевий суд, з яким погодився суд апеляційної інстанції, визнав особу винуватою і засудив за ч. 3 ст. 110 КК, ч. 4 ст. 27 КК - ч. 1 ст. 111 КК; ч. 3 ст. 27 КК - ст. 113 КК; ч. 2 ст. 28 КК - ч. 1 ст. 437 КК; ч. 2 ст. 28 КК - ч. 2 ст. 437 КК.

Задоволено цивільний позов прокурора в інтересах держави в особі КМУ та стягнуто з обвинуваченого на користь держави Україна в особі КМУ 1 080 352 000 000 грн у рахунок відшкодування шкоди, завданої вчиненням кримінального правопорушення.

У касаційній скарзі захисник зазначає, що обвинуваченому інкриміновано дії, які він вчинив як командувач Чорноморського флоту рф, а тому відповідно до статей 1172, 1174 ЦК, ст. 62 КПК цивільним відповідачем у цьому кримінальному провадженні має бути його роботодавець, а саме рф в особі Міністерства оборони рф.

Позиція ККС: рішення судів попередніх інстанцій в частині вирішення цивільного позову скасовано і призначено новий розгляд у суді першої інстанції в порядку цивільного судочинства.

Обґрунтування позиції ККС: ККС вказав, що відповідно до положень ст. 62 КПК цивільним відповідачем у кримінальному провадженні може бути фізична або юридична особа, яка в силу закону несе цивільну відповідальність за шкоду, завдану кримінально протиправними діями (бездіяльністю) підозрюваного, обвинуваченого або неосудної особи, яка вчинила суспільно небезпечне діяння, та до якої пред'явлено цивільний позов у порядку, встановленому цим Кодексом.

Урахувавши вимоги ст. 128 КПК й те, що оскаржуваним вироком обвинуваченого визнано винуватим у вчиненні кримінальних правопорушень, передбачених ст. 110 ч. 3, ст. 27 ч. 3, ст. 113, ст. 28 ч. 2, ст. 437 ч. 1, ст. 28 ч. 2, ст. 437 ч. 2 КК, унаслідок яких державі Україна було завдано шкоди на суму 1 080 352 000 000 грн, апеляційний суд погодився з рішенням суду першої інстанції в частині цивільного позову до обвинуваченого як до особи, діяннями якої завдано шкоди в такому розмірі.

Разом із тим, апеляційний суд належним чином не перевіряв доводів апеляційної скарги захисника щодо неналежності визначеного місцевим судом цивільного відповідача обвинуваченого замість рф та не навів у своїй ухвалі мотивів, з яких виходив, залишаючи апеляційну скаргу в цій частині без задоволення.

Враховуючи встановлені місцевим судом конкретні фактичні обставини цього кримінального провадження щодо обвинуваченого, який вчинив злочини, обіймаючи посаду командуючого Чорноморського флоту рф, безпосередньо у зв'язку з виконанням ним своїх обов'язків на цій посаді, апеляційному суду необхідно було мотивувати своє рішення про залишення апеляційної скарги без

задоволення, узявши до уваги та проаналізувавши положення цивільного судочинства, які регулюють саме такі спірні правовідносини.

Згідно зі ч. 2 ст. 48 ЦПК позивачем і відповідачем можуть бути фізичні і юридичні особи, а також держава.

Статтею 1172 ЦК передбачено відшкодування юридичною або фізичною особою шкоди, завданої їхнім працівником чи іншою особою. Частиною 1 цієї статті визначено, що юридична або фізична особа відшкодовує шкоду, завдану їхнім працівником під час виконання ним своїх трудових (службових) обов'язків.

Стаття 1174 ЦК визначає відшкодування шкоди, завданої посадовою або службовою особою органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим або органу місцевого самоврядування. Частиною 1 цієї статті передбачено, що шкода, завдана фізичній або юридичній особі незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю посадової або службової особи органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим або органу місцевого самоврядування при здійсненні нею своїх повноважень, відшкодовується державою, Автономною Республікою Крим або органом місцевого самоврядування незалежно від вини цієї особи.

Відповідальність держави за шкоду, завдану кримінальним правопорушенням, має іншу юридичну природу, ніж відповідальність особи, визнаної безпосередньо винною у вчиненні кримінального правопорушення. Вона ґрунтується на принципі відповідальності держави за дії чи бездіяльність її органів або посадових осіб під час виконання владних повноважень.

Суд першої інстанції, вирішуючи цивільний позов у межах цього кримінального провадження щодо особи, у вирокі не виклав мотивів свого рішення щодо необхідності визнання цивільним відповідачем обвинуваченого, а не держави рф, як про це вказував захисник у запереченнях на цивільний позов, зазначеного питання також не з'ясував та відповідних обґрунтувань свого рішення у вирокі не навів. Натомість апеляційний суд усупереч вимогам ст. 419 КПК не навів в ухвалі підстав, з яких залишив доводи апеляційної скарги захисника без задоволення.

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 27.05.2025 у справі № 755/11035/16 (провадження № 51-5205км24) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/127744695>

II. ЗАХОДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

5. Тимчасовий доступ до речей і документів

5.1. Загальні положення тимчасового доступу до речей і документів (ст. 159 КПК)

5.1.1. Огляд інформації, яка міститься на мобільному телефоні, який сторона обвинувачення отримала у своє володіння в результаті законно проведеного обшуку, не становить негласного втручання у приватне спілкування та не потребує дозволу слідчого судді на тимчасовий доступ до речей і документів.

Якщо власник (володілець) речей дає згоду на їх огляд, то немає необхідності додаткового звернення органу досудового розслідування за судовим дозволом на проведення таких дій

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 3 ст. 307 КК.

У касаційній скарзі захисник зазначає, що в результаті огляду мобільного телефону дані здобуто внаслідок істотного порушення прав і свобод людини, оскільки їх отримано без згоди обвинуваченого та без ухвали слідчого судді.

Позиція ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ККС: ККС вказав, що у ході особистого обшуку обвинуваченого, проведеного після його затримання, у нього було вилучено мобільний телефон. Надалі цей телефон був визнаний речовим доказом та згідно з ухвалою слідчого судді на нього був накладений арешт.

Після цього слідчий звернувся до слідчого судді з клопотанням про надання дозволу на тимчасовий доступ, зокрема до зазначеного мобільного телефону, з метою огляду пристрою і можливістю копіювання інформації з особистого листування та інших записів особистого характеру, наявних у чатах месенджерів, sim-повідомлень, списку вхідних та вихідних дзвінків, списку вихідних і вхідних викликів, аудіо-, фото- та відеофайлів, які можуть бути використані як докази.

Слідчий суддя відмовив у задоволенні клопотання слідчого про надання тимчасового доступу до документів, оскільки слідчий, у супереччя вимогам ч. 2 ст. 160 КПК, не зазначив у клопотанні, яким саме особам належать речі й документи, доступ до яких він просить надати, чи на чиєму балансі вони перебувають.

Водночас слідчий за відсутності обвинуваченого здійснив огляд, зокрема, мобільного телефону, про що склав протокол.

Таким чином, питання полягає в тому, чи вправі був слідчий проводити огляд інформації, яка містилася в телефоні, без попереднього дозволу слідчого судді.

Колегія суддів ККС звертає увагу, що огляд цієї інформації очевидно не становить негласного втручання у приватне спілкування, передбачене § 2 гл. 21 КПК. Водночас дозвіл слідчого судді на тимчасовий доступ до речей і документів, що регулюється гл. 15 КПК, також не був необхідним у ситуації, яку оспорує сторона захисту.

Відповідно до положень ч. 1 ст. 159 КПК тимчасовий доступ до речей і документів в контексті доступу до інформації, що міститься на мобільних терміналах систем зв'язку, полягає у наданні стороні кримінального провадження особою, у володінні якої знаходиться інформація, можливості отримати її копію. Іншими словами, дозвіл на тимчасовий доступ становить собою наказ суду, адресований особі, у володінні якої знаходиться мобільний

термінал, надати стороні кримінального провадження, доступ до такої інформації для зняття її копії.

Однак у цьому випадку телефон після його вилучення вже перебував у володінні сторони обвинувачення, тому нелогічним є твердження про необхідність надання такого тимчасового доступу до нього.

Сторона обвинувачення отримала телефон у своє володіння в результаті законно проведеного обшуку, обставини якого не дають підстав для визнання даних з цього телефону недопустимим доказом, тому ККС не вважає, що вимагався окремий дозвіл на доступ до інформації, яка містилася в ньому.

Водночас, посилаючись на необхідність отримання судового дозволу на огляд мобільного телефону, захисник наголошує, що доступ до телефону був обмежений логічним захистом (паролем), установленим його власником – обвинуваченим. Це, на думку сторони захисту, свідчить про відсутність добровільної згоди останнього на надання доступу стороннім особам. ККС відхиляє ці доводи захисника, оскільки під час судових засідань засуджений зазначив, що добровільно надав правоохоронним органам коди доступу до свого мобільного телефону, що, у свою чергу, свідчить про надання ним згоди на доступ до інформації, що містилася в його телефоні.

Водночас колегія суддів ККС звертає увагу на те, що у випадку, коли власник (володілець) речей дає згоду на їх огляд, то немає необхідності додаткового звернення органу досудового розслідування за судовим дозволом на проведення таких дій.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 04.06.2025 у справі № 686/20198/22 (провадження № 51-565км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/128309294>

6. Запобіжні заходи, затримання особи

6.1. Затримання уповноваженою службовою особою (ст. 208 КПК)

6.1.1. Наявність підпису затриманого в протоколі затримання у відмінному від графі «підпис» місці не є підставою для визнання цього протоколу недопустимим доказом

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 3 ст. 307 КК.

У касаційній скарзі захисниця стверджує про відсутність підпису обвинуваченого у протоколі затримання особи, що свідчить про його недопустимість.

Позиція ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ККС: ККС вказав, що як убачається із матеріалів цього провадження, зокрема на вказаному захисницею процесуальному документі, наявні на кожній із 5 сторінок цього протоколу затримання підписи захисника, понятого та самого обвинуваченого. за таких обставин наявність підпису затриманого у відмінному від графі «підпис» місці не є істотним

порушенням кримінального процесуального закону, яке б спричинило визнання недопустимим цього протоколу.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 15.05.2025 у справі № 553/1047/22 (провадження № 51-3956км22) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/127537806>

6.1.2. Відсутність документа, що посвідчує особу, під час складання протоколу затримання не виключає можливості встановлення інформації про затриманого за допомогою відомостей, наданих самим затриманим

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 3 ст. 307 КК.

У касаційній скарзі сторона захисту стверджує про недостовірність інформації у протоколі затримання, оскільки в підзахисного при собі не було паспорта, а в п. 11 цього протоколу слідчий указав, що особу затриманого встановлено.

Позиція ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ККС: ККС вказав, що затримання обвинуваченого здійснювалося за участю захисника, що підтверджується протоколом затримання і відеозаписом до нього.

Під час складання цього протоколу слідчим були дотримані вимоги ст. 104 КПК, у ньому зазначено осіб, які брали безпосередню участь у проведенні слідчої дії, а саме: затриманого, захисника, спеціаліста, а також понятих.

Колегія суддів ККС звертає увагу на те, що в п. 11 протоколу затримання не зазначено, що особу затриманого встановлено саме на підставі паспорта. Водночас відсутність документа, що посвідчує особу, не виключає можливості встановлення інформації про особу, зокрема за допомогою відомостей, наданих самим затриманим.

З відеозапису слідчої дії вбачається, що на запитання слідчого затриманий назвав своє прізвище, ім'я та по батькові.

Крім того, захисник не обґрунтував, яке процесуальне значення має ця обставина з урахуванням того, що в ході судових розглядів сторона захисту не заперечувала, що саме обвинувачений був затриманий працівниками поліції.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 04.06.2025 у справі № 686/20198/22 (провадження № 51-565км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/128309294>

III. ДОСУДОВЕ РОЗСЛІДУВАННЯ

7. Слідчі (розшукові) дії

7.1. Обшук (ст. 234 КПК)

7.1.1. Обшук, проведений на підставі ухвали слідчого судді в частині приміщення, що належить обвинуваченому, є законним, навіть якщо зі змісту цієї ухвали не вбачається даних про те, на обшук яких конкретно кімнат чи частин приміщення

надано дозвіл, однак чітко вказано про дозвіл на проведення обшуку приміщень, частина яких зареєстрована за обвинуваченим

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 1 ст. 263 КК.

У касаційній скарзі захисник зазначає, що обшук, під час якого було виявлено корпус гранати та запал, проведено у приміщенні, на обшук якого не було надано дозволу слідчим суддею відповідно до резолютивної частини ухвали слідчого судді, оскільки дозвіл було надано на обшук одноповерхового приміщення гаража з котельною, а обшук проведено у житловій кімнаті на другому поверсі, тому протокол обшуку та всі похідні від нього докази необхідно визнати недопустимими.

Позиція ККС: скасовано ухвалу апеляційного суду та призначено новий розгляд у суді апеляційної інстанції.

Обґрунтування позиції ККС: ККС вказав, що з матеріалів кримінального провадження вбачається, що ухвалою слідчого судді було надано дозвіл на проведення обшуку у гаражі з котельною і прибудовою, загальною площею 462,1 м², 1/5 частина яких зареєстрована за обвинуваченим. зі змісту цієї ухвали не вбачається даних про те, на обшук яких конкретно кімнат чи частин приміщення надано дозвіл, однак чітко вказано про дозвіл на проведення обшуку приміщень, 1/5 частина яких зареєстрована за обвинуваченим.

Також з ухвали слідчого судді не вбачається даних про поверховість будівлі, на обшук якої надано дозвіл та конкретний поверх, де дозволено проведення обшуку, як про це зазначає у скарзі захисник.

З урахуванням викладеного, слідчий в присутності сільського голови та понятих встановив, які саме приміщення належать обвинуваченому, й саме там провів обшук, під час якого було знайдено і вилучено гранату та запал до неї.

В ході проведення обшуку після виявлення вказаних гранати та запалу на місце проведення обшуку прибув обвинувачений, що не заперечує й сторона захисту у касаційній скарзі. Обвинуваченому було вручено ухвалу слідчого судді про дозвіл на проведення обшуку, з якою він ознайомився, й він без зауважень підписав протокол обшуку.

За таких обставин колегія суддів ККС не погоджується зі стороною захисту, що вказаний обшук було проведено без дозволу слідчого судді на проникнення до відповідного приміщення.

Постанова колегії суддів Третньої судової палати ККС ВС від 04.06.2025 у справі № 607/12186/22 (провадження № 51-458км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/128295113>

7.2. Порядок залучення експерта (ст. 243 КПК)

7.2.1. Кримінальний процесуальний закон не визначає конкретної форми оформлення довірчих відносин між стороною захисту та експертом при самостійному залученні експерта. Відсутність письмового договору не є підставою для визнання висновку експерта недопустимим доказом. При цьому сторона

захисту не зобов'язана попереджати експерта про кримінальну відповідальність за надання завідомо неправдивого висновку

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали особу невинуватою за ч. 2 ст. 286 КК та виправдали її на підставі п. 3 ч. 1 ст. 373 КПК у зв'язку з недоведеністю, що в її діянні є склад цього кримінального правопорушення.

У касаційній скарзі представник потерпілих стверджує, що відсутність у матеріалах справи договорів з відповідними експертними установами, які діяли за адвокатськими запитами захисника, свідчить про те, що відповідні докази зібрані у не передбачений КПК спосіб. Вказує, що місцевий суд не врахував те, що експертів, яким було доручено здійснення експертних досліджень за адвокатським запитом, ніхто не попереджав про кримінальну відповідальність за завідомо неправдивий висновок, а підпис ними поставлено самостійно, оскільки очевидно кожен експерт обізнаний про кримінальну відповідальність за дачу завідомо неправдивого висновку експерта.

Позиція ККС: скасовано рішення судів попередніх інстанцій та призначено новий розгляд у суді першої інстанції.

Обґрунтування позиції ККС: ККС вказав, що за приписами ст. 243 КПК сторона захисту має право самостійно залучати експертів на договірних умовах для проведення експертизи, у тому числі обов'язкової, і вказані приписи спростовують доводи про недотримання вимог кримінального процесуального закону стороною захисту в цій частині. Вказані експертизи проведено за дорученням сторони захисту, яка має повноваження доручати експертам проведення і обов'язкових експертиз, до яких відповідно до приписів ст. 242 КПК, які переважають над приписами інших законів і підзаконних нормативних актів в частині визначення змісту і обсягу права на захист в кримінальному провадженні, належать судово-медичні експертизи. Отже, відсутні підстави зважати, як на обґрунтовані, на твердження про недопустимість висновків експертів за критеріями, зазначеними представником потерпілих.

За відсутності в доводах представника потерпілих мотивів, які пов'язують відсутність в матеріалах справи договорів сторони захисту з експертними установами із недостовірністю висновків експертів, виготовлених за дорученням сторони захисту, колегія суддів ККС відхиляє як необґрунтовані відповідні доводи і звертає увагу, що кримінальний процесуальний закон не визначає конкретної форми, за якою мають бути оформлені договірні відносини сторони захисту і експерта, з огляду на що немає підстав вимагати надання певного письмового договору між ними та стверджувати про недотримання порядку, встановленого кримінальним процесуальним законом.

Між тим, ККС враховує, що представник потерпілих не ставить під сумнів, що за тими документами, які є в матеріалах справи, можна визначити як об'єкти, доручені стороною захисту експертам для дослідження, так і питання, порушені

перед експертами, які до того ж, як зазначає представник, очевидно обізнані про кримінальну відповідальність за дачу завідомо неправдивого висновку.

До того ж, кримінальний процесуальний закон не покладає саме на сторону захисту у разі, коли вона доручає експерту проведення дослідження, обов'язку попередити експерта про кримінальну відповідальність за завідомо неправдивий висновок, отже з цих підстав немає підґрунтя визнавати їх висновки недопустимими доказами за доводами представника потерпілих.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 22.05.2025 у справі № 208/2264/15-к (провадження № 51-4241км23) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/127645892>

7.2.2. Вимоги КПК щодо проведення в межах кримінального провадження експертиз не містять вказівки про обов'язкове забезпечення участі органом досудового розслідування та/або експертом учасників кримінального провадження під час здійснення експертного дослідження

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали невинуватими та виправдали одну особу за ч. 3 ст. 191, ч. 1 ст. 366 КК, та іншу особу - за ч. 5 ст. 27, ч. 3 ст. 191; ч. 1 ст. 366 КК, на підставі п. 1 ч. 1 ст. 373 КПК у зв'язку із недоведеністю їх винуватості у вчиненні кримінальних правопорушень.

У касаційній скарзі прокурор зазначає про те, що суди попередніх інстанцій безпідставно визнали недопустимим доказом висновок комплексної судової будівельно-технічної та товарознавчої експертизи з підстав того, що натурне обстеження об'єкта та контрольні обміри проводилися лише за участю виправданої, без повідомлення та участі іншого виправданого, чим були порушені його права як учасника цього провадження, зокрема, право на захист від пред'явленого обвинувачення, без зазначення яким саме чином здійснення натурних обстежень та контрольних обмірів перешкодило забезпеченню та реалізації прав і свобод виправданого у розумінні положень Конституції та/або міжнародних договорів, якими гарантуються ці права та свободи.

Позиція ККС: скасовано ухвалу апеляційного суду та призначено новий розгляд у суді апеляційної інстанції.

Обґрунтування позиції ККС: ККС вказав, що вимоги КПК про проведення у межах кримінального провадження експертиз не містять вказівки про обов'язкове забезпечення участі органом досудового розслідування та/або експертом учасників кримінального провадження під час здійснення експертного дослідження.

Згідно з положеннями ст. 4 Закону «Про судову експертизу» (у редакції чинній на момент проведення експертного дослідження) незалежність судового експерта та правильність його висновку забезпечується, у тому числі присутністю учасників процесу в передбачених законом випадках під час проведення судової експертизи.

Пунктом 3.9 Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень, затвердженій наказом Міністерства юстиції України від 08.10. 1998 № 53/5 визначено, що якщо необхідно провести експертизу (дослідження) на місці події або огляд об'єкта за його місцезнаходженням, орган (особа), який (яка) призначив(ла) експертизу (залучив(ла) експерта) (замовив(ла) дослідження), повинен(на) забезпечити прибуття експерта, безперешкодний доступ до об'єкта, а також належні умови для його роботи, а в разі потреби викликати учасників процесу або інших осіб. у разі неявки осіб чи їх законних представників, що викликалися, у визначений час на місце події або огляду об'єкта дослідження (огляд) проводиться без їх участі, про що зазначається у висновку.

Із вищенаведеного слідує, що виклик учасників кримінального провадження або інших осіб для їхньої участі під час проведення експертом експертного дослідження об'єкта за відсутності іншого регулятивного законодавства, яким передбачено таку обов'язкову участь, є дискреційними повноваженнями органу, який призначив експертизу (слідчий/прокурор), і реалізовується у разі наявності потреби в участі таких осіб.

Тому колегія суддів ККС вважає, що проведення експертом натурного обстеження та контрольних обмірів об'єкта експертного дослідження без виклику та участі виправданого не є безумовною підставою для визнання недопустимим доказом висновку експертизи.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 27.05.2025 у справі № 289/2042/20 (провадження № 51-902км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/127744730>

7.3. Отримання зразків для експертизи (ст. 245 КПК)

7.3.1. У разі відмови особи надати відбитки папілярних візерунків пальців рук та долонь для проведення судової дактилоскопічної експертизи використання експертом раніше заповненої дактилокарти цієї особи не суперечить вимогам КПК. Дактилокарта не є окремим доказом у кримінальному провадженні, оскільки не містить фактичних даних про обставини, що підлягають доказуванню. Доказом є висновок судової дактилоскопічної експертизи

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 1 ст. 263 КК.

У касаційній скарзі захисник вказує, що на дослідження експерту було надано дактилокарту на особу обвинуваченого, однак зразки папілярних візерунків рук у обвинуваченого не відбирались, і прокурором не надано документів про законність відібрання таких зразків, а сама дактилокарта не досліджувалась судами і не відкривалась стороні захисту в порядку ст. 290 КПК.

Позиція ККС: скасовано ухвалу апеляційного суду та призначено новий розгляд у суді апеляційної інстанції.

Обґрунтування позиції ККС: ККС вказав, що у матеріалах кримінального провадження наявна заява обвинуваченого про відмову надавати відбитки папілярних візерунків пальців рук та долоней.

На запит слідчого управління інформаційно-аналітичної підтримки Головного управління Національної поліції України було надано оригінал дактилокарти на ім'я обвинуваченого. Саме ця дактилокарта та вилучені в ході огляду предметів сліди папілярних візерунків були надані експерту для проведення судової дактилоскопічної експертизи.

Таким чином, у обвинуваченого не відбирались зразки для проведення експертизи, а було надано раніше заповнену дактилокарту як окремий документ, що не суперечить вимогам КПК.

Посилання у касаційній скарзі на те, що вказана дактилокарта не була відкрита стороні захисту в порядку ст. 290 КПК спростовуються матеріалами кримінального провадження.

У матеріалах провадження наявні протоколи про надання доступу до додаткових матеріалів кримінального провадження, відповідно до яких захисникам та підозрюваному було пред'явлено оригінал дактилокарти на ім'я обвинуваченого, однак захисники і підозрюваний відмовились від підписання протоколу, що зафіксовано на відео.

Крім цього, вказана дактилокарта не є окремим доказом у кримінальному провадженні, оскільки не містить в собі фактичних даних про обставини, що підлягають доказуванню. Доказом є висновок судової дактилоскопічної експертизи, який досліджувався судом і на який суд посилається у вироку.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 04.06.2025 у справі № 607/12186/22 (провадження № 51-458км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/128295113>

7.4. Зняття показань технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото-, кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото-, кінозйомки, відеозапису (ст. 245-1 КПК)

7.4.1. Отримання слідчим копії відеоматеріалу з бодикамери слідчо-оперативної групи шляхом направлення запиту в порядку ст. 93 КПК до керівника правоохоронного органу, який є власником або володільцем таких технічних засобів, є належним способом збирання доказів. Законодавством не передбачено обов'язку отримання таких доказів виключно на підставі постанови слідчого чи прокурора

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 1 ст. 121 КК.

У касаційній скарзі захисник стверджує про недопустимість відеозаписів з бодикамер працівників поліції, які, на його думку, отримані слідчим в порушення вимог ст. 245-1 КПК.

Позиція ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ККС: ККС вказав, що у цьому провадженні старший слідчий звернувся з запитом в порядку ст. 93 КПК до начальника управління поліції про надання копії відеоматеріалу з бодикамери слідчо-оперативної групи для долучення до матеріалів кримінального провадження. на виконання вказаного запиту, супровідним листом було направлено DVD-R диск із відео з бодикамери слідчо-оперативної групи.

Колегія суддів ККС зауважила, що положеннями ст. 245-1 КПК урегульовано порядок одержання слідчим, прокурором показань технічних приладів та технічних засобів від особи, яка є власником або володільцем таких приладів або засобів. Місцевий суд, урахувавши положення ст. 93 КПК, а також те, що володільцем відеозапису є управління поліції, обґрунтовано зазначив, що законодавством не передбачено обов'язку отримання таких доказів виключно на підставі постанови слідчого чи прокурора, у зв'язку з чим не вбачав підстав для визнання його недопустимим.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 04.06.2025 у справі № 294/2236/23 (провадження № 51-757км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/128457483>

8. Закінчення досудового розслідування. Продовження строку досудового розслідування

8.1. Закриття кримінального провадження та провадження щодо юридичної особи (ст. 284 КПК)

8.1.1. У провадженні, в якому потерпілий вказує на конкретну особу як на таку, що вчинила кримінальне правопорушення щодо нього, орган досудового розслідування має вирішити питання про наявність чи відсутність події кримінального правопорушення, а за її встановлення – про наявність або відсутність ознак кримінального правопорушення в діянні конкретної особи, про достатність доказів для доведення винуватості конкретної особи в суді, про наявність / відсутність підстав для звільнення від кримінальної відповідальності конкретної особи

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій закрили кримінальне провадження за ознаками кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 140 КК, у зв'язку з невстановленням особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, та закінченням строку давності притягнення до кримінальної відповідальності.

У касаційній скарзі потерпіла зазначає, що апеляційний суд безпідставно не взяв до уваги її доводи про відсутність у матеріалах справи підтвердження здійснення слідчих дій, які були би спрямовані на розкриття кримінального правопорушення, та її заперечення щодо висновку про не встановлення винуватої особи.

Позиція ККС: скасовано рішення судів попередніх інстанцій та призначено новий розгляд у суді першої інстанції.

Обґрунтування позиції ККС: ККС вказав, що в провадженні, де потерпілий вказує на конкретну особу як на таку, що вчинила кримінальне правопорушення щодо нього, орган досудового розслідування за результатами всебічного, повного і неупередженого дослідження всіх обставин кримінального провадження має вирішити питання про наявність чи відсутність події кримінального правопорушення, а за її встановлення – про наявність або відсутність ознак кримінального правопорушення в діянні конкретної особи, про достатність доказів для доведення винуватості конкретної особи в суді, про наявність/відсутність підстав до звільнення від кримінальної відповідальності конкретної особи.

У свою чергу суд під час вирішення питання про закриття кримінального провадження має враховувати, чи дотримано органом досудового розслідування вимоги кримінального процесуального закону щодо всебічного, повного і неупередженого дослідження всіх обставин кримінального провадження, що є необхідною умовою належного вирішення завдань кримінального провадження (ст. 2 КПК).

Суд апеляційної інстанції, погоджуючись з рішенням місцевого суду, виходив з того, що строки давності у цьому кримінальному провадженні закінчилися, та з матеріалів провадження вбачав, що проведеними слідчими діями не вдалося встановити особу, яка вчинила кримінальне правопорушення, підозра жодній особі не вручена.

При цьому, перевіряючи доводи апеляційної скарги, апеляційний суд не прийняв до уваги твердження представника потерпілої про те, що потерпіла вказувала на осіб, причетних до вчинення злочину, водночас мотивів, з яких відкинув наведені представником потерпілої аргументи, не навів. Суд апеляційної інстанції не надав належної оцінки доводам потерпілої про вчинення кримінального правопорушення конкретною особою, про недотримання органом досудового розслідування вимог кримінального процесуального закону щодо всебічного, повного і неупередженого дослідження всіх обставин кримінального провадження, про те, що органом досудового розслідування не вжито належних заходів для встановлення винуватої особи, а також не звернув увагу на посилання потерпілої на протокол допиту, де остання вказала на особу, яка оглядала її при зверненні, – лікаря, вказала свідків, які можуть підтвердити обставини неналежного виконання медичними працівниками своїх професійних обов'язків під час її обстеження та невиконання нормативів надання медичної допомоги під час пологів. Серед іншого, не звернув суд і належної уваги на посилання представника потерпілої на наявність у провадженні вказівок щодо виконання слідчих (розшукових) дій у кримінальному провадженні, копії яких долучено до касаційної скарги.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 05.06.2025 у справі № 552/6926/23 (провадження № 51-1333км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/128294963>

8.1.2. Якщо втратив чинність закон, яким встановлювалася кримінальна протиправність діяння, за наявності згоди обвинуваченого суд закриває кримінальне провадження на підставі п. 4-1 ч. 1 ст. 284 КПК. за відсутності такої згоди та встановлення факту вчинення обвинуваченим діяння, кримінальна протиправність якого була встановлена законом, що втратив чинність, суд закриває провадження за п. 1-2 ч. 2 ст. 284 КПК. Якщо судом не встановлено факту вчинення обвинуваченим діяння, кримінальна протиправність якого була встановлена законом, що втратив чинність, суд ухвалює виправдувальний вирок

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: місцевий суд визнав винуватим і засудив обвинуваченого за ч. 4 ст. 185, ч. 2 ст. 309 КК. Апеляційний суд цей вирок змінив, виключив з нього посилання на вчинення обвинуваченим кримінального правопорушення, передбаченого ч. 4 ст. 185 КК.

У касаційній скарзі прокурор зазначає, що апеляційний суд не прийняв рішення про закриття кримінального провадження за епізодом крадіжки майна, однак в резолютивній частині зазначив про виключення посилання на вчинення обвинуваченим зазначеного епізоду, що суперечить мотивувальній частині цього рішення. Наголошує, що апеляційний суд у порушення ч. 3 ст. 479-2 КПК не зупинив судовий розгляд і не запитав згоди обвинуваченого на закриття кримінального провадження з підстави, передбаченої п. 4-1 ч. 1 ст. 284 КПК.

Позиція ККС: змінено рішення судів попередніх інстанцій, закрито кримінальне провадження за ч. 4 ст. 185 КК на підставі п. 4-1 ч. 1 ст. 284 КПК, оскільки втратив чинність закон, яким встановлювалася кримінальна протиправність діяння.

Обґрунтування позиції ККС: ККС вказав, що за приписами п. 4-1 ч. 1 ст. 284 КПК кримінальне провадження закривається в разі, якщо втратив чинність закон, яким встановлювалася кримінальна протиправність діяння.

За відсутності згоди обвинуваченого та в разі, якщо судом встановлено вчинення ним діяння, кримінальна протиправність якого була встановлена законом, що втратив чинність, суд постановляє ухвалу про закриття кримінального провадження з підстави, передбаченої п. 4-1 ч. 1 ст. 284 КПК, у порядку п. 1-2 ч. 2 цього ж положення Кодексу.

Відповідно до абз. 5 ч. 7 ст. 284 КПК ухвала про закриття кримінального провадження з підстави, передбаченої п. 4-1 ч. 1 ст. 284 КПК, постановляється судом з урахуванням особливостей, визначених ст. 479-2 цього Кодексу.

За статтею 479-2 КПК суд здійснює судове провадження щодо діяння, кримінальна протиправність якого була встановлена законом, що втратив чинність, у загальному порядку, передбаченому цим Кодексом, з урахуванням особливостей, визначених цією статтею.

Якщо під час здійснення судового провадження щодо провадження, яке надійшло до суду з обвинувальним актом, втратив чинність закон, яким встановлювалася кримінальна протиправність діяння, суд зупиняє судовий розгляд і запитує згоду обвинуваченого на закриття кримінального

провадження з підстави, передбаченої п. 4-1 ч.1 ст. 284 цього Кодексу. Суд закриває кримінальне провадження на цій підставі, якщо обвинувачений проти цього не заперечує. за відсутності згоди обвинуваченого та в разі, якщо судом встановлено вчинення ним діяння, кримінальна протиправність якого була встановлена законом, що втратив чинність, суд постановляє ухвалу про закриття кримінального провадження з підстави, передбаченої п. 1-2 ч. 2 ст. 284 цього Кодексу. Якщо судом не встановлено, що обвинуваченим вчинено діяння, кримінальна протиправність якого була встановлена законом, що втратив чинність, суд ухвалює виправдувальний вирок.

Втім, як убачається з оскарженого судового рішення, апеляційний суд встановив, що Законом № 3886-IX було декриміналізовано інкриміновану стороною обвинувачення обвинуваченому крадіжку, та в резолютивній частині свого рішення виключив посилання на вчинення засудженим кримінального правопорушення, передбаченого ч. 4 ст. 185 КК.

Колегія суддів ККС вказала, що таке формулювання резолютивної частини ухвали апеляційного суду є непослідовним, оскільки цей суд всупереч приписам ст. 284 КПК, встановивши, що діяння засудженого декриміналізовано, не закрив кримінальне провадження в цій частині. Крім того, апеляційний суд всупереч положенням ст. 479-2 КПК не з'ясував думку обвинуваченого з цього приводу.

Разом з тим варто зауважити, що в ході касаційного розгляду цієї справи обвинувачений надав згоду на закриття кримінального провадження з підстав п. 4-1 ч. 1 ст. 284 КПК. Отже, узявши до уваги позицію обвинуваченого, який не заперечував щодо закриття кримінального провадження у зв'язку з втратою чинності закону, яким встановлювалася кримінальна протиправність діяння, ККС дійшов висновку про необхідність закриття кримінального провадження в частині обвинувачення особи за ч. 4 ст. 185 КК на підставі п. 4-1 ч. 1 ст. 284 КПК.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 25.06.2025 у справі № 464/1581/24 (провадження № 51-848км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/128522905>

8.2. Відкриття матеріалів іншій стороні (ст. 290 КПК)

8.2.1. КПК не передбачає окремого повідомлення про завершення досудового розслідування захисника, який набув повноважень у кримінальному провадженні після повідомлення підозрюваному та іншому захиснику про завершення досудового розслідування й надання доступу до матеріалів досудового розслідування, як підстави для зупинення перебігу строку досудового розслідування

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій визнали винуватим і засудили обвинуваченого за ч. 1 ст. 263 КК.

У касаційній скарзі захисник зазначає, що його окремо не було повідомлено про завершення досудового розслідування та надання доступу

до матеріалів досудового розслідування, тому після ознайомлення з матеріалами досудового розслідування обвинуваченим та його іншим захисником перебіг строку досудового розслідування відновився.

Позиція ККС: скасовано ухвалу апеляційного суду та призначено новий розгляд у суді апеляційної інстанції.

Обґрунтування позиції ККС: ККС вказав, що КПК не передбачає окремого повідомлення про завершення досудового розслідування захисника, який набув повноважень у кримінальному провадженні після повідомлення підозрюваному та іншому захиснику про завершення досудового розслідування й надання доступу до матеріалів досудового розслідування, як підставу для зупинення перебігу строку досудового розслідування, оскільки такий строк є зупинений з моменту виконання слідчим вимог ч. 1 ст. 290 КПК щодо повідомлення підозрюваного та захисника, які мали відповідний статус на момент завершення досудового розслідування й надання доступу до матеріалів досудового розслідування.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 04.06.2025 у справі № 607/12186/22 (провадження № 51-458км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/128295113>

9. Оскарження рішень, дій чи бездіяльності під час досудового розслідування

9.1. Ухвали слідчого судді, які можуть бути оскаржені під час досудового розслідування (ст. 309 КПК)

9.1.1. Ухвала слідчого судді про тимчасовий доступ до оригіналів документів, що перебувають у володінні фермерського господарства, з можливістю їх вилучення підлягає апеляційному оскарженню, оскільки вилучення свідоцтва про реєстрацію транспортних засобів, оригіналу статуту та документів на право власності або користування земельними ділянками створює перешкоди для його діяльності

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: слідчий суддя ухвалою надав групі дізнавачів відділення поліції тимчасовий доступ до оригіналів документів з можливістю їх вилучення, що перебувають у володінні фермерського господарства.

Апеляційний суд відмовив у відкритті апеляційного провадження за апеляційною скаргою представника фермерського господарства з тих мотивів, що зазначена ухвала слідчого судді не є такою, що відповідно до п. 10 ст. 309 КПК може бути оскаржена в апеляційному порядку.

У касаційній скарзі представник фермерського господарства зазначає, що вилучення оригіналів документів, указаних в ухвалі слідчого судді, унеможливить діяльність господарства.

Позиція ККС: скасовано ухвалу апеляційного суду та призначено новий розгляд у суді апеляційної інстанції.

Обґрунтування позиції ККС: ККС вказав, що апеляційний суд не врахував, що вилучення свідоцтва про реєстрацію транспортних засобів є перешкодою для реалізації фермерським господарством права користування цими транспортними засобами з огляду на положення пп. «б» п. 2.1 ПДР.

Вилучення оригіналу статуту перешкоджає указаному господарству подати до банківської установи один із примірників цього документа, необхідний для відкриття банківського рахунку, як це передбачено п. 2.1 постанови Національного банку України від 31.12.1993 № 117 «Про затвердження Правил про порядок відкриття розрахункових, поточних та бюджетних рахунків в установах банків».

Зазначені обставини очевидно створюють перешкоди для діяльності фермерського господарства через неможливість здійснення заходів для забезпечення проведення фінансових операцій, використання майна в господарській діяльності, спрямованій на досягнення статутних цілей.

Так само вилучення оригіналів документів на право власності або користування земельними ділянками позбавляє фермерське господарство вчинити із цими ділянками певні реєстраційні дії, передбачені Законом «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» та відповідними профільними підзаконними нормативними актами.

Отже, апеляційний суд належним чином не обґрунтував свого рішення та не навів в ухвалі мотивів, які б спростовували доводи апеляційної скарги з урахуванням положень п. 10 ч. 1 ст. 309 КПК, згідно з якими оскарженню підлягає ухвала слідчого судді у випадку надання дозволу на вилучення речей і документів, які посвідчують право на здійснення господарської діяльності або за відсутності яких юридична особа позбавляється можливості здійснювати таку діяльність.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 18.06.2025 у справі № 299/658/25 (провадження № 51-809км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/128347460>

IV. ОСОБЛИВІ ПОРЯДКИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

10. Кримінальне провадження на підставі угод

10.1. Вирок на підставі угоди (ст. 475 КПК)

10.1.1. Відсутність у вироку, ухваленому на підставі угоди, особистих даних інших осіб, причетних до вчинення злочину, окрім обвинуваченої, із зазначенням лише її ролі як виконавиці та місця її служби, не порушує прав та інтересів інших осіб, оскільки такі дані не вказують прямо на конкретних осіб як співучасників злочину

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: вироком місцевого суду затверджено угоду про визнання винуватості між прокурором та обвинуваченою, визнано її винуватою за ч. 3 ст. 28 ч. 3 ст. 332, ч. 3 ст. 419 КК. Не погоджуючись з вказаним вироком, заявник подав апеляційну скаргу, яку апеляційний суд залишив без задоволення.

У касаційній скарзі захисник в інтересах заявника вказує, що у вироку суду першої інстанції стосовно при формулюванні обвинувачення, хоч і знеособлено прізвища інших осіб, однак чітко вказані посади та місце їх служби і по цих даних можна визначити конкретну особу, зокрема заявника.

Позиція ККС: залишено без зміни рішення судів попередніх інстанцій.

Обґрунтування позиції ККС: ККС зазначив, що з оскаржуваного вироку місцевого суду убачається, що особисті дані інших учасників, причетних до вчинення злочину, окрім обвинуваченої, не зазначені. у вироку вказано про роль обвинуваченої, як виконавиці, у співучасті з іншими особами, із зазначенням місця її служби. Формулювання обставин та осіб, причетних до вчинення злочинів, відповідає вимогам чинного законодавства.

Суд апеляційної інстанції вказав, що зазначені у вироку дані не вказують прямо на особу заявника, як співучасника дій, в яких обвинувачується засуджена. Захисниками апелянта не надано переконливих доказів і при апеляційному перегляді оскаржуваного вироку. Колегією суддів апеляційного суду не встановлено обставин, які б свідчили про порушення прав, свобод чи інтересів заявника при ухваленні вироку на підставі угоди стосовно обвинуваченої, з таким висновком погоджується й суд касаційної інстанції.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 22.05.2025 у справі № 463/6167/22 (провадження № 51-6099км23) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/127744704>

11. Кримінальне провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру

11.1. Підстави для здійснення кримінального провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру (ст. 503 КПК)

11.1.1. Можливість застосування до особи примусових заходів медичного характеру в межах кримінального провадження у формі приватного обвинувачення, з огляду на підтверджений факт вчинення такою особою суспільно небезпечного діяння, яке підпадає під ознаки кримінального правопорушення, залежить від волі потерпілого на будь-якому етапі до набрання відповідним рішенням суду законної сили

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: суди попередніх інстанцій закрили кримінальне провадження на підставі ч. 4 ст. 26, п. 7 ч. 1 ст. 284 КПК у зв'язку з відмовою потерпілого від обвинувачення у кримінальному провадженні у формі приватного обвинувачення. Прокурором було подане клопотання про застосування примусових заходів медичного характеру щодо особи, відповідно до якого було встановлено, що остання вчинила суспільно небезпечне діяння, яке містить ознаки кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 125 КК, яке апеляційним судом залишено без задоволення.

У касаційній скарзі прокурор вказує, що місцевий суд, закриваючи кримінальне провадження на підставі ч. 4 ст. 26, п. 7 ч. 1 ст. 284 КПК, залишив

поза увагою те, що особа вчинила суспільно небезпечне діяння в стані неосудності, не є суб'єктом кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 125 КК, не набула статусу обвинуваченої, оскільки до суду направлено клопотання прокурора про застосування примусових заходів медичного характеру, а тому потерпілий не вправі відмовитись від обвинувачення, яке у цьому випадку відсутнє.

Позиція ККС: залишено без зміни ухвали апеляційного суду.

Обґрунтування позиції ККС: ККС вказав, що суд першої інстанції, ухвалюючи рішення про закриття кримінального провадження виходив з того, що кримінальне правопорушення, передбачене ст. 125 КК, відноситься до кримінального провадження у формі приватного обвинувачення, і відмова потерпілого від обвинувачення в силу ч. 4 ст. 26, п. 7 ч. 1 ст. 284 КПК є безумовною підставою для закриття кримінального провадження, незважаючи на те, що під час досудового розслідування були встановлені підстави для здійснення кримінального провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру.

Відповідно до п. 10 ч. 1 ст. 3 КПК кримінальне провадження – це досудове розслідування і судове провадження, процесуальні дії у зв'язку із вчиненням діяння, передбаченого законом України про кримінальну відповідальність. Як вбачається з цієї дефініції, поняття кримінального провадження не зводиться лише до провадження щодо вчинення певного кримінального правопорушення, тобто діяння, яке містить склад відповідного кримінального правопорушення. Воно стосується діяння, яке передбачене законом України про кримінальну відповідальність, тобто стосується й випадків вчинення певною особою певного суспільно небезпечного діяння, за наслідками вчинення якого у передбаченому законом порядку до суду в порядку положень ч. 2 ст. 283 КПК можуть бути направлені й клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру.

За змістом ч. 1 ст. 477 КПК кримінальним провадженням у формі приватного обвинувачення є провадження, яке може бути розпочате слідчим, дізнавачем, прокурором лише на підставі заяви потерпілого. до таких проваджень відноситься й провадження щодо кримінального правопорушення, передбаченого ст. 125 КК (умисне легке тілесне ушкодження), й за обставин цієї справи воно не пов'язане із домашнім насильством.

В такому випадку можливість застосування до певної особи примусових заходів медичного характеру саме у примусовому порядку на підставі положень КПК, тобто в межах кримінального провадження, з огляду на підтверджений факт вчинення такою особою суспільно небезпечного діяння, яке підпадає під ознаки кримінального правопорушення, провадження щодо якого здійснюється у формі приватного обвинувачення (крім пов'язаного з домашнім насильством), залежить від волі потерпілої особи щодо можливості здійснювати кримінальне провадження щодо такої особи на будь-якому його етапі до набрання відповідним рішенням суду законної сили.

Отже, суд першої інстанції обґрунтовано під час підготовчого судового засідання закрити кримінальне провадження за ознаками кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 125 КК, за клопотанням прокурора про застосування примусових заходів медичного характеру щодо особи, у зв'язку з відмовою потерпілого від обвинувачення у кримінальному провадженні у формі приватного обвинувачення.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 18.06.2025 у справі № 678/1091/24 (провадження № 51-50км25) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/128347294>

Огляд судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду (актуальна практика). Рішення, внесені до ЄДРСР за червень 2025 року / Упоряд.: управління аналітичної та правової роботи Касаційного кримінального суду департаменту аналітичної та правової роботи; заст. голови Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду, д. ю. н. Н. О. Антонюк. Київ, 2025. – 45 с.

Застереження: видання містить короткий огляд судових рішень Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду. У кожному з рішень викладено лише основний висновок щодо правового питання, яке виникло у справі. Для правильного розуміння висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Стежте за нами онлайн

 fb.com/supremecourt.ua

 [@supremecourt_ua](https://www.instagram.com/supremecourt_ua)

 t.me/supremecourtua

 x.com/supremecourt_ua

 so.supreme.court.gov.ua